

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาพัฒนาการของการจัดการมูลฝอยและพัฒนาการของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคตลอดจนข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนเพื่อนำไปสู่การเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย โดยดำเนินการศึกษาในพื้นที่ชุมชนปรักตก เทศบาลตำบลปรัก อำเภอสระเคา จังหวัดสงขลา ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งการนำเสนอตามหัวข้อที่ศึกษาเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

1.1.1 ข้อมูลทั่วไปของตัวแทนครัวเรือน

1.1.2 ข้อมูลทั่วไปของครัวเรือน

1.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย

1.2.1 ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคิด ในเรื่องมูลฝอยและการจัดการมูลฝอย

1.2.2 พฤติกรรมการจัดการมูลฝอยของครัวเรือน

1.2.3 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเรื่องการจัดการมูลฝอย

1.2.4 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย

1.2.5 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย

1.3 บทบาทของทีมวิจัยในการจัดการมูลฝอย

1.4 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย

2. ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยเชิงคุณภาพในประเด็นต่อไปนี้

2.1 ข้อมูลทั่วไปของชุมชนปริกตก

2.2 พัฒนาการด้านการจัดการมูลฝอยและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ

จัดการมูลฝอยในชุมชนปริกตก

2.3 การเปลี่ยนแปลงด้านการดำเนินโครงการและกิจกรรมจัดการมูลฝอยในชุมชน

ปริกตก ภายหลังจากที่โครงการวิจัยเสร็จสิ้นไปแล้ว (พ.ศ. 2547)

2.4 บทบาทที่มิวิจัยในด้านการจัดการมูลฝอยและการมีส่วนร่วมของประชาชนใน

การจัดการมูลฝอยในชุมชนปริก

2.5 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการและกิจกรรมด้านการจัดการ

มูลฝอยในชุมชนปริกตก หลังจากที่โครงการวิจัยเสร็จสิ้นไปแล้ว

1. ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

1.1.1 ข้อมูลทั่วไปของบุคคล

ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้เสนอข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของตนเองต่อเดือน สถานภาพในครัวเรือน การให้ข้อมูลข่าวสารด้านมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยแก่สมาชิกในครัวเรือน และความถี่ในการให้ข้อมูลข่าวสาร โดยสามารถแสดงผลการศึกษา ได้ดังนี้

ตาราง 1 จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลทั่วไปของบุคคล

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ข้อมูลส่วนบุคคล		
เพศ		
ชาย	69	40.8
หญิง	100	59.2
อายุ (ปี)		
ต่ำกว่า 20 ปี	12	7.0
20-29 ปี	37	22.0
30-39 ปี	48	28.4
40-49 ปี	44	26.0
มากกว่า 49 ปี ขึ้นไป	28	16.6
mean = 12.47 s.d. = 1.12 , max = 76, min = 17		
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	101	59.8
มัธยมศึกษาตอนต้น	21	12.4
มัธยมศึกษาตอนปลาย	19	11.2
อนุปริญญา	20	11.8
ปริญญาตรี	3	1.8
อื่น ๆ (ไม่ได้เรียน)	5	3.0
อาชีพ		
ค้าขาย	14	8.2
รับจ้าง	18	10.7
นักเรียน / นักศึกษา	13	7.7
เกษตรกร	100	59.2
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	8	4.7
อื่นๆ (แม่บ้าน , รัฐวิสาหกิจ , เอกชน , ธุรกิจส่วนตัว)	16	9.5

ตาราง 1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รายได้ของคนเองต่อเดือน (บาท)		
ไม่มีรายได้	23	13.6
≤ 3,000	8	4.7
3,001 - 5,000	77	45.6
5,001 - 7,000	57	33.7
มากกว่า 7,000	4	2.4
mean= 4,586.39 s.d. = 2070.02 ,		
max =8000, min = 0		
สถานภาพในครัวเรือน		
หัวหน้าครอบครัว	53	31.4
สมาชิกในครอบครัว	116	68.6
การให้ข้อมูลข่าวสารด้านมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยแก่สมาชิกในครัวเรือน		
เคย	159	94.1
ไม่เคย	10	5.9
ความถี่ในการให้ข้อมูลข่าวสารด้านมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยแก่สมาชิกในครัวเรือน		
4-5 ครั้ง/สัปดาห์	7	4.1
1-3 ครั้ง/สัปดาห์	49	29.0
1-3 ครั้ง/เดือน	42	24.9
ไม่แน่นอน	61	36.1
ไม่เคยให้ข้อมูลข่าวสาร	10	5.9

จากตาราง 1 ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คือ เพศหญิง จำนวน 100 คน ร้อยละ 59.2 เพศชาย จำนวน 69 คน ร้อยละ 40.8 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 30-39 ปี จำนวน 48 คน ร้อยละ 28.4 อายุโดยเฉลี่ย 37.16 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มากที่สุด จำนวน 101 คน ร้อยละ 59.8 และประกอบอาชีพเกษตรกรรมมากที่สุด จำนวน 100 คน ร้อยละ 59.2 มีรายได้อยู่ระหว่าง 3,001 – 5,000 บาทต่อเดือน มากที่สุด จำนวน 77 คน ร้อยละ 45.6 ส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นสมาชิกในครัวเรือน จำนวน 116 คน ร้อยละ 68.6 มีการให้ข้อมูล ข่าวสารด้านมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยแก่สมาชิกในครัวเรือน จำนวน 159 คน ร้อยละ 94.1 และมีความถี่ในการให้ข้อมูลข่าวสารด้านมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยแก่สมาชิกในครัวเรือน ไม่แน่นอน ร้อยละ 36.1

1.1.2 ข้อมูลทั่วไปของครัวเรือน

ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้เสนอข้อมูลทั่วไปของชุมชน ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน ระยะเวลาการอยู่อาศัยของครัวเรือนในชุมชน การเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย ประเภทของครัวเรือน สถานภาพในชุมชน โดยสามารถแสดงผลการศึกษาได้ดังนี้

ตาราง 2 จำนวน และร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลทั่วไปของครัวเรือน

ข้อมูลด้านครัวเรือน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
3-5 คน	127	75.1
มากกว่า 5 คน ขึ้นไป	42	24.9
mean = 4.83, s.d. = 1.12 , max = 9, min = 3		
รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนต่อเดือน (บาท)		
6,000-10,000	116	68.7
10,001- 15,000	39	23.0
มากกว่า 15,000 ขึ้นไป	14	8.3
mean = 10,923.08 s.d. =3820.37, max =25,000 , min = 6,000		

ตาราง 2 (ต่อ)

ข้อมูลด้านครัวเรือน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระยะเวลาการอยู่อาศัยของ		
ครัวเรือนในชุมชน (ปี)		
ต่ำกว่า 10 ปี	9	5.4
10 - 19 ปี	24	14.2
20 - 29 ปี	39	23.1
30 - 39 ปี	41	24.1
40 - 49 ปี	38	22.5
50 ปี ขึ้นไป	18	10.7
mean = 31.98 s.d. = 14.93 , max =		
76, min = 3		
การเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย		
เป็นของตนเอง	122	72.2
เช่า	4	2.4
ผู้อาศัย	43	25.4
ประเภทของครัวเรือน		
บ้านพักอาศัย	158	93.5
บ้านพักและทำธุรกิจการค้า	11	6.5
สถานภาพในชุมชน		
ประชาชนทั่วไป	155	91.7
อาสาสมัครสาธารณสุข	9	5.3
กรรมการชุมชน	5	3.0

จากตาราง 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3-5 คน ร้อยละ 75.1 รายได้รวมของครัวเรือนส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 6,000 - 10,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 68.7 ระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชนส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 30-39 ปี ร้อยละ 24.1 เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยมากที่สุด ร้อยละ 72.2 ที่อยู่อาศัยเป็นลักษณะบ้านพักอาศัย ร้อยละ 93.5 สถานภาพในชุมชนเป็นประชาชนทั่วไป ร้อยละ 91.7 รองลงมา คือ เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน ร้อยละ 5.3 และเป็นคณะกรรมการชุมชน ร้อยละ 3.0 ตามลำดับ

1.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย

การวัดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ผู้วิจัยได้ทำการวัด ใน 5 ด้าน คือ วัดจากระดับความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคติ ในเรื่องมูลฝอยและการจัดการมูลฝอย พฤติกรรมการจัดการมูลฝอยของครัวเรือน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเรื่องการจัดการมูลฝอย การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย และปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย

1.2.1 ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคติ ต่อมูลฝอยและการจัดการมูลฝอย

ตาราง 3 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความรู้ ความเข้าใจต่อมูลฝอยและการจัดการมูลฝอย

ความรู้ความเข้าใจ	จำนวนผู้ตอบคำถาม			
	ตอบคำถามได้ถูกต้อง		ตอบคำถามไม่ได้คิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. มูลฝอย หมายถึง สิ่งของเหลือใช้ต่างๆที่ไม่มีประโยชน์ และไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้	163	96.4	6	3.6
2. มูลฝอยเปียก หมายถึง มูลฝอยทุกชนิดที่เปียกน้ำ	134	79.3	35	20.7
3. มูลฝอยแห้ง ได้แก่ พืชเศษกระดาษ เศษผ้า แก้ว โลหะ ไม้ พลาสติก ยาง เป็นต้น	163	96.4	6	3.6
4. มูลฝอยเปียกสามารถนำกลับมาทำปุ๋ยหมักได้	158	93.5	11	6.5
5. การกำจัดมูลฝอยด้วยวิธีการนำไปเผาสามารถใช้ได้กับมูลฝอยทุกประเภท	148	87.6	21	12.4
6. มูลฝอยจำพวกกระดาษ พลาสติก ขวด และโลหะบางชนิดสามารถแยกแล้วนำกลับมาใช้ ประโยชน์ได้ใหม่อีก	161	95.3	8	4.7
7. วัสดุรีไซเคิลไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ เพราะเป็นวัสดุที่มีคุณภาพต่ำ	154	91.1	15	8.9

ตาราง 3 (ต่อ)

ความรู้ความเข้าใจ	จำนวนผู้ตอบคำถาม			
	ตอบคำถามได้ถูกต้อง		ตอบคำถามได้ผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
8. หลอดไฟฟ้า หลอดฟลูออโรเรสเซนต์ แบคเตอร์รียดนต์ ด้านไฟฉาย กระจบ้องฆ่าแมลง จักอฎุในประเภทมุลฝอย ทัวไป	157	92.9	12	7.1
9. ขวด/กระจบ้องฆ่าแมลง เป็นขบะอันตราย ตัองก้าจัดโดย การฝังกิน	155	91.7	14	8.3
10. การก้าจัดมุลฝอยโดยการเทกองกลางแจ้ง และปล่อยให้ช้อย ชอยเอง เป็นวิธีก้าจัดที่ง่ายและประหัดที่ตุด	158	93.5	11	6.5
11. การคักแยกมุลฝอยสามารถแยกได้เป็น มุลฝอยเปือก และ มุลฝอยแห้ง เทียง 2 ประเภท เท่านั้น	157	92.9	12	7.1
12. การแยกมุลฝอยออกเป็น มุลฝอยเปือก มุลฝอยแห้ง มุลฝอย อันตราย ไม่เป็นการช้วยลดปริมาณมุลฝอยที่ตองก้าจัด ในแต่ละวัน	156	92.3	13	7.7
รวม	$\bar{X} = 11.04, SD. = 0.84$			

จากตาราง 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สามารถตอบคำถามได้ถูกต้องและได้คะแนนสูงเกือบทุกข้อ มีเพียงบางข้อเท่านั้นที่ตอบผิด เช่น ข้อ คำถามที่ว่า มุลฝอยเปือก หมายถึง มุลฝอยทุกชนิดที่เปือกน้ำ เพราะยังมีความสับสนและยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องความหมายและประเภทของมุลฝอย ซึ่งเป็นข้อคำถามที่มีผู้ตอบคำถามได้ถูกต้องน้อยที่สุด ร้อยละ 79.3 จากจำนวนคำถามทั้งหมด 12 ข้อ นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างยังมีความเข้าใจผิดว่าการก้าจัดมุลฝอยด้วยวิธีการเผาสามารถใช้ได้กับมุลฝอยทุกประเภท ซึ่งมีผู้ตอบถูกร้อยละ 87.6

ผลคะแนนจากตาราง 3 ซึ่งมีคะแนนเต็ม 12 คะแนน ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ สัมบูรณ์ (Absolute criteria) ในการวัดระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อเรื่องมุลฝอยและการจัดการมุลฝอยในชุมชนปริกตค โดยแบ่งกลุ่มตามระดับความรู้ความเข้าใจ ได้เป็น 3 ระดับ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} \pm SD$) เป็นเกณฑ์การแบ่ง ซึ่งสามารถกำหนดระดับความรู้ความเข้าใจ ได้ดังนี้

< 10	หมายถึง	ความรู้ความเข้าใจต่ำ
10 - 11	หมายถึง	ความรู้ความเข้าใจปานกลาง
> 11	หมายถึง	ความรู้ความเข้าใจสูง

ผลการศึกษา เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้ว พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความรู้และความเข้าใจต่อมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยในระดับปานกลาง (10 - 11 คะแนน) มีจำนวนมากที่สุด ร้อยละ 62.7 รองลงมาคือกลุ่มที่มีความรู้และความเข้าใจระดับสูง (มากกว่า 11 คะแนน) ร้อยละ 33.7 และกลุ่มที่มีความรู้ความเข้าใจระดับต่ำ (น้อยกว่า 10 คะแนน) ร้อยละ 3.6 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตาราง 4

ตาราง 4 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับความรู้ ความเข้าใจต่อมูลฝอยและการจัดการมูลฝอย

ระดับความรู้ ความเข้าใจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
กลุ่มที่มีความรู้สูง (> 11 คะแนน)	57	33.7
กลุ่มที่มีความรู้ปานกลาง (10 -11คะแนน)	106	62.7
กลุ่มที่มีความรู้ต่ำ (< 10 คะแนน)	6	3.6
รวม	169	100

—
 $X = 11.04$, $S.D. = 0.84$, $max = 12$, $min = 9$

ตาราง 5 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามทัศนคติของประชาชนที่มีต่อมูลฝอยและการจัดการมูลฝอย

ข้อความ	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
1. สมาชิกในชุมชนมีส่วนก่อให้เกิดมูลฝอยจากการกิน ใช้น้ำของในชีวิตประจำวัน	153 (90.5)	11 (6.5)	5 (3.0)
2. การจัดการมูลฝอยที่ได้ผลมากที่สุด ควรเริ่มต้นจากรั้วเรือนก่อน	159 (94.1)	6 (3.6)	4 (2.4)
3. การคัดแยกมูลฝอยมีชื่อเสียงมากกว่าข้อดี	28 (16.6)	12 (7.1)	129 (76.3)
4. ปัญหามูลฝอย เป็นปัญหาที่ทุกฝ่ายควรที่ต้องรีบแก้ไขโดยเร็ว	153 (90.5)	12 (7.1)	4 (2.4)
5. ที่ดินบริเวณสถานที่กำจัดมูลฝอยไม่มีราคา	136 (80.5)	26 (15.4)	7 (4.1)
6. ควรมีการจัดถังขยะแยกประเภทไว้ตามชุมชน โรงเรียน	153 (90.5)	7 (4.1)	9 (5.3)
7. คนที่ทิ้งมูลฝอยไม่เป็นที่เป็นคนมักง่าย	133 (78.7)	17 (10.1)	19 (11.2)
8. การมีโครงการ/กิจกรรมคัดแยกมูลฝอยในชุมชนปรักคก ทำให้ยุ่งยากและเสียเวลา	20 (11.8)	20 (11.8)	129 (76.3)
9. ควรหลีกเลี่ยงใช้ถุงพลาสติกใส่อาหารและสิ่งของ เพราะกำจัดยากและใช้เวลาย่อยสลายนานหลายปี	142 (84.0)	15 (8.9)	12 (7.1)
10. การจัดการมูลฝอยเป็นหน้าที่ของเทศบาลแต่เพียงฝ่ายเดียว ประชาชนไม่จำเป็นต้องทำ	22 (13.0)	13 (7.7)	134 (79.3)
11. มูลฝอยเปียก เมื่อทิ้งลงแม่น้ำแล้ว ไม่น่าจะมีปัญหามลพิษต่อสิ่งแวดล้อม เพราะย่อยสลายเองได้	29 (17.2)	18 (10.7)	122 (72.2)
12. ควรเลือกใช้ถุงผ้าหรือกระดาษใส่สิ่งของแทนถุงพลาสติก เพื่อช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอย	151 (89.3)	9 (5.3)	9 (5.3)
13. การมีส่วนร่วมของประชาชน ช่วยแก้ปัญหามูลฝอยในชุมชนปรักคกได้	160 (94.7)	7 (4.1)	2 (1.2)
14. ไม่จำเป็นต้องจ่ายค่าบริการจัดเก็บมูลฝอย เพราะเป็นหน้าที่ของเทศบาลโดยตรง	26 (15.4)	18 (10.7)	125 (74.0)
15. ดินบริเวณใกล้เคียงสถานที่กำจัดมูลฝอยใช้ทำการเกษตรไม่ได้ผล	77 (45.6)	45 (26.6)	47 (27.8)
16. ปัญหามูลฝอยไม่ใช่ปัญหาสำคัญสำหรับชุมชนปรักคก	26 (15.4)	16 (9.5)	127 (75.1)

$\bar{X} = 43.33$, $SD. = 3.2$

จากตาราง 5 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยแก้ปัญหามูลฝอยในชุมชนปรกติได้ ร้อยละ 94.7 ซึ่งเป็นข้อคำถามที่มีผู้เลือกตอบมากที่สุด และมีความเห็นว่าการจัดการมูลฝอยที่ได้ผลมากที่สุด ควรเริ่มต้นจากครัวเรือนก่อน ร้อยละ 94.1 ซึ่งเป็นข้อคำถามที่มีผู้เลือกตอบรองลงไป จากจำนวนคำถามทั้งหมด 16 ข้อ

ผลคะแนนจากตาราง 5 ซึ่งมีคะแนนเต็ม 48 คะแนน ผู้วิจัยใช้เกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute criteria) ในการวัดระดับทัศนคติของประชาชนที่มีต่อมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยในชุมชนปรกติ โดยแบ่งกลุ่มตามทัศนคติของประชาชน ได้เป็น 3 ระดับ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} \pm SD$) เป็นเกณฑ์การแบ่ง ซึ่งสามารถกำหนดระดับทัศนคติของประชาชนที่มีต่อมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยในชุมชนปรกติ ได้ดังนี้

< 40	หมายถึง	ทัศนคติในแง่ลบ
40 – 47	หมายถึง	ทัศนคติระดับปานกลาง
> 47	หมายถึง	ทัศนคติในแง่บวก

ผลการศึกษา เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้ว พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับทัศนคติต่อเรื่องมูลฝอยและการจัดการมูลฝอย ในระดับปานกลาง (41 – 47 คะแนน) มีจำนวนมากที่สุด ร้อยละ 78.1 รองลงมา คือกลุ่มที่มีทัศนคติในแง่ลบ (น้อยกว่า 40 คะแนน) ร้อยละ 13.0 และกลุ่มที่มีทัศนคติในแง่บวก (มากกว่า 47) ร้อยละ 8.9 ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตาราง 6

ตาราง 6 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับทัศนคติต่อมูลฝอยและการจัดการมูลฝอย

ระดับทัศนคติ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
กลุ่มที่มีทัศนคติในด้านลบ (น้อยกว่า 40 คะแนน)	22	13.0
กลุ่มที่มีทัศนคติระดับปานกลาง (41- 47 คะแนน)	132	78.1
กลุ่มที่มีทัศนคติในด้านบวก (มากกว่า 47 คะแนน)	15	8.9
รวม	169	100

$X = 43.33$, $S.D. = 3.2$ min = 33, max = 48

ปัจจุบัน ประชาชนในชุมชนปรักคกได้รับทราบความรู้ ความเข้าใจ และมีทัศนคติเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารด้านมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยที่ถูกต้องและเหมาะสมมากขึ้น จากหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดการมูลฝอยทั้งในส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น ได้อย่างรวดเร็ว และครอบคลุม ผ่านสื่อต่างๆ เช่น เอกสารทางวิชาการ ป้ายประชาสัมพันธ์ และจากทางทีวีจ๊ย

1.2.2 พฤติกรรมการจัดการมูลฝอยของครัวเรือน

ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการจัดการมูลฝอยในครัวเรือน (เป็นการให้ตอบคำถามโดยเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด)

ตาราง 7 จำนวน ร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการมูลฝอยของครัวเรือน

ปัญหา	การแปลผล	
	จำนวน	ร้อยละ
1. มีปัญหา		
ลำดับปัญหาในการจัดการมูลฝอย		
1. กลิ่นเหม็นของขยะ	30	62.5
2. ไม่มีรถและเจ้าหน้าที่มาเก็บขน	8	16.7
3. เจ้าหน้าที่มาเก็บไม่ตรงเวลา	7	14.6
4. ไม่มีถังรองรับมูลฝอย	2	4.2
5. ถังรองรับมูลฝอยรวมอยู่ไกลจากที่พัก	1	2.0
รวม	48	28.4
2. ไม่มีปัญหา	121	71.6

จากตาราง 7 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า ในครัวเรือนของตนไม่มีปัญหาจากการจัดการมูลฝอย ร้อยละ 71.6 เนื่องจากว่าชุมชนปรักคกนั้น มีการดำเนินโครงการและกิจกรรมต่างๆ ด้านการจัดการมูลฝอยที่จัดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหามูลฝอยในชุมชนอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ พ.ศ. 2545 ซึ่งเป็นผลให้ปริมาณมูลฝอยในชุมชนลดลงและชุมชนสะอาดและน่าอยู่อาศัยมากขึ้น

ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เห็นว่าในครัวเรือนของตนยังมีปัญหาจากการจัดการมูลฝอย ร้อยละ 28.4 โดยกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าปัญหาจากกลิ่นเหม็นของมูลฝอยเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุด ร้อยละ 62.5

ซึ่งเป็นปัญหาจากการจัดมูลฝอยที่มีกลุ่มตัวอย่างเลือกตอบมากกว่าปัญหาอื่นๆ เนื่องจากว่าในกลุ่มนี้เป็นพื้นที่ที่มีเด็กเล็กอาศัยอยู่มาก และมีการทิ้งมูลฝอยมาก ประกอบกับเป็นพื้นที่ที่มีร้านค้ามาก ทำให้มูลฝอยเหลือตกค้างและเกิดมลพิษต่อสุขภาพของประชาชนในชุมชน รองลงมา คือ ปัญหาไม่มีรถและเจ้าหน้าที่มาเก็บขน ร้อยละ 16.7 ปัญหาเจ้าหน้าที่มาเก็บไม่ตรงเวลา ร้อยละ 14.6 ปัญหาไม่มีถังรองรับมูลฝอย ร้อยละ 4.2 และปัญหาถังรองรับมูลฝอยรวมอยู่ไกลจากที่พัก ร้อยละ 2.08

ตาราง 8 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปริมาณมูลฝอยในครัวเรือนจากการดำเนินกิจกรรมในชีวิตประจำวัน

กิจกรรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ประกอบอาหารและรับประทานอาหาร	99	58.6
2. การใช้ของในชีวิตประจำวัน	64	37.9
3. การประกอบอาชีพ	6	3.5

จากตาราง 8 ปริมาณมูลฝอยในครัวเรือนจากการทำกิจกรรมในชีวิตประจำวัน พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีปริมาณมูลฝอยในครัวที่เกิดจากกิจกรรมการประกอบอาหารและการรับประทานอาหารมากที่สุด ร้อยละ 58.6 รองลงมาเกิดจากการใช้ของในชีวิตประจำวัน ร้อยละ 37.9 และเกิดจากการประกอบอาชีพ ร้อยละ 3.5 ตามลำดับ

ตาราง 9 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประเภทของมูลฝอยที่ทิ้งในครัวเรือน

กิจกรรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เศษอาหาร	117	69.2
2. พลาสติก	52	30.8

จากตาราง 9 ประเภทของมูลฝอยที่ทิ้งในครัวเรือน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการทิ้งเศษอาหาร มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 69.2

ตาราง 10 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามวิธีการจัดการมูลฝอยของครัวเรือน

ข้อมูลด้านการจัดการมูลฝอย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
วิธีการเก็บรวบรวมมูลฝอย		
1. แยกประเภทมูลฝอยทุกประเภทใส่ในถุงก่อนนำไปทิ้งในถังรองรับมูลฝอย	65	37.9
2. ทิ้งรวมลงในถังรองรับโดยตรง โดยไม่แยกประเภทมูลฝอย	42	26.5
3. แยกบางประเภทเพื่อนำไปขาย	62	35.6
วิธีการกำจัดมูลฝอย		
1. ทิ้งลงถังของเทศบาล	123	73.1
2. ทิ้ง/วางกอง ไว้ข้างบ้าน หรือในที่ว่าง หรือในที่สาธารณะ	7	3.7
3. ฝัง	24	14.5
4. เผา	15	8.7
ความถี่ในการทิ้งมูลฝอย		
1. ทิ้งทุกวัน	92	54.4
2. ทิ้งวันเว้นวัน	38	22.5
3. สัปดาห์ละครั้ง	3	1.8
4. ไม่แน่นอน	36	21.3

จากตาราง 10 การจัดการมูลฝอยของครัวเรือน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีวิธีการเก็บรวบรวมมูลฝอยโดยการแยกประเภทมูลฝอยทุกประเภทใส่ในถุงก่อน แล้วนำไปทิ้งในถังรองรับมูลฝอย มากที่สุด ร้อยละ 37.9 รองลงมา คือ แยกบางประเภทเพื่อนำไปขาย ร้อยละ 35.6

ในส่วนของการกำจัดมูลฝอย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทิ้งมูลฝอยลงในถังของเทศบาล มากที่สุด ร้อยละ 73.1 รองลงมา คือ ใช้การฝังมูลฝอย ร้อยละ 14.5 และพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทิ้งมูลฝอยทุกวัน ร้อยละ 54.4 รองลงมา คือ ทิ้งวันเว้นวัน ร้อยละ 22.5

ตาราง 11 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการเข้าร่วมและไม่เข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยในชุมชน ในช่วง พ.ศ.2545 – 2546

โครงการ/กิจกรรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เคยเข้าร่วม	109	69.2
2. ไม่เคยเข้าร่วม	60	30.8
รวม	169	100

จากตาราง 11 การเข้าร่วมและไม่เข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยในชุมชน ในช่วง พ.ศ.2545 – 2546 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยในชุมชน ในช่วง พ.ศ.2545 – 2546 ร้อยละ 69.2

ตาราง 12 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามชนิดของโครงการ/กิจกรรมต่างๆด้านการจัดการมูลฝอย ในชุมชน ที่ประชาชนเข้าร่วมและไม่เข้าร่วมในช่วง พ.ศ.2545 – 2546

โครงการ / กิจกรรม	เคยเข้าร่วม		ไม่เคยเข้าร่วม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1.โครงการ/กิจกรรมสร้างจิตสำนึกและความตระหนักด้านการรักษาความสะอาด	74	43.8	95	56.2
2.โครงการ/กิจกรรมอบรมความรู้ความเข้าใจเรื่องมูลฝอยและการทำปุ๋ยหมัก	56	33.1	113	66.9
3.โครงการ/กิจกรรมการคัดแยกมูลฝอยในชุมชน	114	67.5	55	32.5
4.โครงการ/กิจกรรมเดินรณรงค์ร่วมด้วยช่วยกันรักษาความสะอาดในชุมชน	47	27.8	122	72.2
5.โครงการ/กิจกรรมประกวดบ้านสะอาดน่าอยู่	56	17.8	113	66.9
6.โครงการ/กิจกรรมศึกษาดูงานด้านการจัดการมูลฝอยที่เทศบาลตำบล ปากแพรก และเทศบาลเมืองปิตุธานี	21	12.4	148	87.6
7.โครงการ/กิจกรรมขยะแลกไข่	100	59.2	69	40.8
8.โครงการ/กิจกรรมทำปุ๋ยน้ำจุลินทรีย์	30	33.1	139	82.2

* เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตาราง 12 ชนิดของโครงการ/กิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยในชุมชนที่ประชาชนเข้าร่วมและไม่เข้าร่วม ในช่วง พ.ศ. 2545 - 2546 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมกิจกรรมการคัดแยกมูลฝอยในชุมชนมากที่สุด ร้อยละ 67.5 รองลงมาได้แก่ การเข้าร่วมโครงการขยะแลกไข่ ร้อยละ 59.2 ส่วนโครงการ / กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างในชุมชนปรักคส่วนใหญ่ไม่เคยเข้าร่วมนั้น ได้แก่ กิจกรรมศึกษาฐานงานด้านการจัดการมูลฝอยที่เทศบาลตำบลปากแพรก และเทศบาลเมืองปัตตานี ร้อยละ 87.6 รองลงมา ได้แก่ กิจกรรมทำปุ๋ยน้ำจุลินทรีย์ ร้อยละ 82.2

ส่วนการเข้าร่วมทำโครงการ/กิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยในชุมชน ในช่วง พ.ศ. 2547 จากการสำรวจแบบสอบถามซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด พบว่ากลุ่มตัวอย่างยังคงเข้าร่วมโครงการและกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยในชุมชนบางโครงการและบางกิจกรรม ได้แก่ โครงการ/กิจกรรมสร้างจิตสำนึกและความตระหนักด้านการรักษาความสะอาด โครงการ/กิจกรรมการคัดแยกมูลฝอยในชุมชน โครงการ/กิจกรรมประกวดบ้านสะอาดน่าอยู่ และโครงการ/กิจกรรมขยะแลกไข่ โดยกลุ่มตัวอย่างมีการเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมการคัดแยกมูลฝอยในชุมชนมากที่สุด ร้อยละ 73.4 รองลงมาคือ โครงการ/กิจกรรมขยะแลกไข่ ร้อยละ 17.0 โครงการ/กิจกรรมประกวดบ้านสะอาดน่าอยู่ ร้อยละ 7.2 และโครงการ/กิจกรรมสร้างจิตสำนึกและความตระหนักด้านการรักษาความสะอาด ร้อยละ 2.4

ในส่วนผลการศึกษาด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยในชุมชนปรักค จากการสำรวจแบบสอบถามซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าช่วยลดปริมาณมูลฝอยที่ต้องกำจัด มากที่สุด ร้อยละ 86.4 รองลงมาได้แก่ เป็นรายได้เสริม 8.9 และการนำมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ คิดเป็นร้อยละ 4.7

1.2.3 การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

ตาราง 13 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเรื่องมูลฝอยและการจัดการมูลฝอย

การได้รับข้อมูลข่าวสาร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เคยได้รับ	165	97.6
ไม่เคย	4	2.4
รวม	169	100

จากตาราง 13 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเรื่องมูลฝอยและการจัดการมูลฝอย พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมด เคยได้รับทราบข่าวสารเรื่องมูลฝอยและการจัดการมูลฝอย ร้อยละ 97.6

ตาราง 14 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามแหล่งข้อมูลข่าวสาร และความถี่ของการได้รับข่าวสารเรื่องมูลฝอยและการจัดการมูลฝอย

แหล่งข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ	ความถี่ของการได้รับข่าวสาร				รวม
	ได้รับมาก	ได้รับปานกลาง	ได้รับน้อย	ไม่เคยได้รับ	
1.วิทยุ	39 (23.0)	98 (58.0)	28(16.6)	4 (2.4)	169 (100)
2. โทรทัศน์	74 (43.8)	71 (42.0)	20 (11.8)	4 (2.4)	169 (100)
3. ทีมวิจัย	98 (58.0)	46 (27.2)	21 (12.4)	4 (2.4)	169 (100)
4. หนังสือพิมพ์	20 (11.8)	88 (52.1)	57 (33.7)	4 (2.4)	169 (100)
5.แผ่นพับ/ป้ายประกาศ/ ป้ายประชาสัมพันธ์	29 (17.2)	81(47.9)	55(32.5)	4 (2.4)	169 (100)
6. เสียงตามสายในชุมชน	26 (15.4)	69 (40.8)	70 (41.4)	4 (2.4)	169 (100)
7.การ พูดคุยกับคนใน ครอบครัว/เพื่อนบ้าน	41 (24.3)	84 (49.7)	40 (23.7)	4 (2.4)	169(100)
8. อื่นๆ			5 (3.0)	4 (2.4)	169(100)

* เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตาราง 14 แหล่งข้อมูลข่าวสารเรื่องมูลฝอยและการจัดการมูลฝอย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับทราบข่าวสารจากทีมวิจัยมากที่สุด ร้อยละ 58 เนื่องจากชุมชนปริกตกเคยได้ดำเนินโครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย ตั้งแต่ พ.ศ. 2545 -2546 อย่างต่อเนื่อง โดยมีสื่อด้านการจัดการมูลฝอยในชุมชนปริกตกที่สำคัญและเป็นสื่อหลักคือ ทีมวิจัย รองลงมาคือทราบจากสื่อโทรทัศน์ ร้อยละ 43.8 และจากการพูดคุยกับคนในครอบครัวและเพื่อนบ้าน ร้อยละ 23 ตามลำดับ

1.2.4 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย

การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในชุมชนปริกตก ทำการศึกษาโดยพิจารณาตามรูปแบบของการมีส่วนร่วม 5 รูปแบบ คือ การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา การมีส่วนร่วมด้านคิดและเสนอแนวทางการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมด้านการ

ประเมินผล โดยใช้ค่าร้อยละในการจัดระดับความมากน้อยของการมีส่วนร่วมในแต่ละด้านเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา ได้แก่ มีส่วนร่วมมากที่สุด มีส่วนร่วมมาก มีส่วนร่วมปานกลาง มีส่วนร่วมน้อย มีส่วนร่วมน้อยที่สุด และไม่มีส่วนร่วมเลย

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมในแต่ละด้าน โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา

ตาราง 15 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา

กิจกรรม	มากที่สุด (ร้อยละ)	มาก (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	น้อยที่สุด (ร้อยละ)	ไม่มี (ร้อยละ)	รวม (ร้อยละ)
1.การพูดคุย/แลกเปลี่ยนความคิดเห็นปัญหา/สาเหตุปัญหากับบุคคลต่างๆ เช่น ครอบครัว ผู้นำชุมชน อสม. เพื่อนบ้าน คณะกรรมการชุมชน	14 (8.3)	24 (14.2)	50 (53.3)	35 (20.7)	6 (3.6)		169 (100)
2.การเสนอปัญหา/รับฟังปัญหาเกี่ยวกับมูลฝอยในที่ประชุม	11 (6.5)	36 (21.3)	84 (49.7)	36 (21.3)	2 (1.2)		169 (100)
3.การเสนอปัญหามูลฝอยให้แก่เทศบาลตำบลปริก	13 (7.7)	37 (21.9)	85 (50.3)	30 (17.8)	4 (2.4)		169 (100)

จากตาราง 15 ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในด้านนี้โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางมากที่สุด เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมย่อย พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนร่วมในด้านนี้ในระดับมากที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นปัญหาและสาเหตุปัญหากับบุคคลต่างๆ ร้อยละ 8.3 รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหามูลฝอยให้แก่เทศบาลตำบลปริก ร้อยละ 7.7 และการมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา/รับฟังปัญหา ร้อยละ 6.5 ตามลำดับ

2. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในด้านการคิดและเสนอ

แนวทางการดำเนินงาน

ตาราง 16 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในด้านการคิดและเสนอแนวทางการดำเนินงาน

กิจกรรม	มากที่สุด (ร้อยละ)	มาก (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	น้อยที่สุด (ร้อยละ)	ไม่มี (ร้อยละ)	รวม (ร้อยละ)
4. พูดคุย / แสดงความคิดเห็น แนวทางการดำเนินงาน กิจกรรมกับบุคคลต่างๆ ในชุมชน	13 (7.7)	36 (21.3)	82 (48.5)	37 (21.9)	1 (0.6)		169 (100)
5. เข้าร่วมประชุม/เสนอ ความคิดเห็นเห็นแนวทาง ดำเนินงานเกี่ยวกับกิจ กรรม/โครงการจัดการมูล ฝอยในชุมชน	11 (6.5)	27 (16.0)	91 (53.8)	35 (20.7)	5 (3.0)		169 (100)
6. การเสนอความคิดเห็น/ แนวทางการดำเนินงานจัด กิจกรรม/โครงการจัดการ มูลฝอยไปยังเทศบาล ตำบลปริก	9 (5.3)	36 (21.3)	75 (44.4)	44 (26.0)	5 (3.0)		169 (100)

จากตาราง 16 ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในด้านนี้โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางมากที่สุด เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมย่อย พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนร่วมในด้านนี้ในระดับมากที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเข้าร่วมประชุมและเสนอความคิดเห็นเห็นแนวทางดำเนินงานเกี่ยวกับกิจกรรมและ โครงการจัดการมูลฝอยในชุมชน ร้อยละ 7.7 รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุม/เสนอความคิดเห็นเห็นแนวทางดำเนินงานเกี่ยวกับกิจกรรม/โครงการจัดการมูลฝอยในชุมชน ร้อยละ 6.5 และการมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น/แนวทางการดำเนินงานจัดกิจกรรม/โครงการจัดการมูลฝอยไปยังเทศบาลตำบลปริก ร้อยละ 5.3 ตามลำดับ

3. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในด้านการดำเนินงาน

ตาราง 17 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในด้านการดำเนินงาน

กิจกรรม	มากที่สุด (ร้อยละ)	มาก (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	น้อยที่สุด (ร้อยละ)	ไม่มี (ร้อยละ)	รวม (ร้อยละ)
7.การตัดสินใจยอมรับที่จะเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรม	22 (13.0)	32 (18.9)	82 (48.5)	28 (16.6)	5 (3.0)		169 (100)
8.การคัดแยกมูลฝอยบางประเภทก่อนทิ้ง/ขายแก่ผู้รับซื้อ/ใช้ประโยชน์ใหม่	18 (10.7)	36 (21.3)	74 (43.8)	38 (22.5)	3 (1.8)		169 (100)
9.การเข้าร่วมฝึกอบรมทำกิจกรรม/โครงการ เช่น การฝึกอบรมทำการทำกิจกรรมปุ๋ยน้ำ และกิจกรรมขยะแลกไข่	13 (7.7)	32 (18.9)	94 (55.6)	27 (16.0)	3 (1.8)		169 (100)
10.การชักชวน/ประชาสัมพันธ์สมาชิกในครอบครัว/คนอื่นๆในชุมชนร่วมทำกิจกรรม	13 (7.7)	38 (22.5)	87 (51.5)	29 (17.2)	2 (1.2)		169 (100)
11.การแนะนำให้ความรู้เรื่องการจัดการมูลฝอยแก่สมาชิกในครอบครัว/บุคคลอื่นๆ	15 (8.9)	33 (19.5)	94 (55.6)	24 (14.2)	3 (1.8)		169 (100)
12.การติดตามข่าวสารต่างๆของทางเทศบาล/หน่วยงานอื่นๆเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย	10 (5.9)	41 (24.3)	90 (53.3)	25 (14.8)	3 (1.8)		169 (100)
13.การร่วมสนับสนุนด้านเงินทุน/วัสดุอุปกรณ์ในการดำเนิน กิจกรรม/โครงการจัดการมูลฝอยในชุมชน	15 (8.9)	42 (24.9)	80 (47.3)	28 (16.6)	4 (2.4)		169 (100)

จากตาราง 17 ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในด้านนี้โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางมากที่สุด โดยเมื่อพิจารณากิจกรรมย่อยในด้านนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนร่วมในด้านนี้ในระดับมากที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจยอมรับและเข้าร่วมโครงการ

และกิจกรรมการจัดการมูลฝอยในชุมชน ร้อยละ 13.0 รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการคัดแยก มูลฝอยบางประเภทก่อนทิ้งหรือขายแก่ผู้รับซื้อหรือนำไปใช้ประโยชน์ใหม่ ร้อยละ 10.7 และ การมีส่วนร่วมในการแนะนำให้ความรู้เรื่องการจัดการมูลฝอยแก่สมาชิกในครอบครัวหรือบุคคล อื่นๆ ร้อยละ 8.9 ตามลำดับ

4. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในด้านการรับผลประโยชน์

ตาราง 18 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในด้านการรับผลประโยชน์

กิจกรรม	มากที่สุด (ร้อยละ)	มาก (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	น้อยที่ สุด (ร้อย ละ)	ไม่มี (ร้อยละ)	รวม (ร้อยละ)
14.การมีรายได้ที่เกิดจากการนำ มูลฝอยที่คัดแยกไปขาย	20 (11.8)	34 (20.1)	96 (56.8)	19 (11.2)			169 (100)
15.ชุมชนสะอาดน่าอยู่เป็น ระเบียบเรียบร้อยมากขึ้น	26 (15.4)	51 (30.2)	74 (43.8)	16 (9.5)	2 (1.2)		169 (100)
16.ประชาชนได้รับข่าวสารเกี่ยว กับมูลฝอยและการจัดการมูล ฝอยเพิ่มขึ้น	22 (13.0)	40 (23.7)	86 (50.9)	21 (12.4)			169 (100)
17.ประชาชนในชุมชนมีความ สัมพันธ์ที่ดีต่อกัน/มีส่วนร่วม มากขึ้น	21 (12.4)	35 (20.7)	93 (55.0)	20 (11.8)			169 (100)
18.การมีกิจกรรมอื่นๆจากเทศ บาลมาสู่ชุมชนมากขึ้น เช่น ด้าน สุขภาพอนามัย	20 (11.8)	46 (27.2)	83 (49.1)	19 (11.2)	1 (0.6)		169 (100)
19.การติดต่อสื่อสารกับเทศบาล ในการดำเนินโครงการ/กิจกรรม สะดวกรวดเร็วขึ้น	17 (10.1)	39 (23.1)	81 (47.9)	30 (17.8)	2 (1.2)		169 (100)

จากตาราง 18 ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในด้านนี้โดยรวม อยู่ในระดับปานกลางมากที่สุด โดยเมื่อพิจารณากิจกรรมย่อยในด้านนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีส่วน ร่วมในด้านนี้ในระดับมากที่สุด ได้แก่ การที่ทำให้ชุมชนสะอาด น่าอยู่ เป็นระเบียบเรียบร้อยมากขึ้น ร้อยละ 15.4 รองลงมา คือ การที่ประชาชนได้รับข่าวสารความรู้เกี่ยวกับมูลฝอยและการจัดการ

มูลฝอยเพิ่มขึ้น ร้อยละ 13.0 และประชาชนในชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและมีส่วนร่วมมากขึ้น ร้อยละ 12.4 ตามลำดับ

5. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในด้านการประเมินผล

ตาราง 19 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในด้านการประเมินผล

กิจกรรม	มากที่สุด (ร้อยละ)	มาก (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	น้อยที่สุด (ร้อยละ)	ไม่มี (ร้อยละ)	รวม (ร้อยละ)
20. การร่วมประชุม สรุป ประเมินผลการดำเนินกิจกรรม/โครงการการจัดการมูลฝอยชุมชนกับสมาชิกในชุมชน	12 (7.1)	35 (20.7)	92 (54.4)	29 (17.2)	1 (0.6)		169 (100)
21. การสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือดำเนินกิจกรรม/โครงการด้านการจัดการมูลฝอย ของสมาชิกในชุมชน	11 (6.5)	28 (16.6)	90 (53.3)	40 (23.7)			169 (100)
22. การสังเกตพฤติกรรมและการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่เก็บมูลฝอยของเทศบาล	11 (6.5)	25 (14.8)	92 (54.4)	41 (24.3)			169 (100)
23. การติดตาม รับผิดชอบต่อผลการดำเนินการดำเนินงานโครงการต่างๆของทีมวิจัย	8 (4.7)	20 (11.8)	74 (43.8)	64 (37.9)	3 (1.8)		169 (100)
24. การแจ้งผลการดำเนินงานต่างๆเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยแก่ทีมวิจัย เพื่อปรับปรุงแก้ไข	6 (3.6)	20 (11.8)	47 (27.8)	85 (50.3)	11 (6.5)		169 (100)

จากตาราง 19 ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในด้านนี้โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางมากที่สุด เมื่อพิจารณากิจกรรมย่อยในด้านนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนร่วมในด้านนี้ในระดับมากที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมประชุม สรุป ประเมินผลการดำเนินโครงการและการจัดการมูลฝอยในชุมชนกับสมาชิกในชุมชน ร้อยละ 7.1 รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือดำเนินกิจกรรมและโครงการด้านการจัดการมูลฝอยของสมาชิกในชุมชน

ร้อยละ 6.5 และการมีส่วนร่วมในการสังเกตพฤติกรรมและการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่เก็บ
มูลฝอยของเทศบาล ร้อยละ 6.5 เช่นเดียวกัน

เมื่อพิจารณาถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย โดยใช้เกณฑ์
สัมบูรณ์ (Absolute Criteria) แบ่งกลุ่มตามระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็น 3 ระดับ โดย
ใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} \pm SD$) เป็นเกณฑ์ในการแปลผล ได้ดังนี้

0 - 2.11	หมายถึง	น้อย
2.12 - 3.29	หมายถึง	ปานกลาง
3.30 - 5	หมายถึง	สูง

ตาราง 20 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ
จัดการมูลฝอยจำแนกเป็นรายชื่อ ด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา

ข้อรายการกิจกรรมการมีส่วนร่วม	$\bar{x}$	SD	การแปลผล
1.การพูดคุย/แลกเปลี่ยนความคิดเห็นปัญหา/สาเหตุปัญหากับบุคคล ต่างๆ เช่น ครอบครัว ผู้นำชุมชน อสม. เพื่อนบ้าน คณะกรรมการ ชุมชน	3.14	0.87	ปานกลาง
2. การเสนอปัญหา/รับฟังปัญหาเกี่ยวกับมูลฝอยในที่ประชุม	3.02	0.87	ปานกลาง
3. การเสนอปัญหามูลฝอยให้แก่เทศบาลตำบลปริก	3.00	0.90	ปานกลาง
รวม	3.05	0.82	ปานกลาง

จากตาราง 20 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยด้านการค้นหาปัญหาและ
สาเหตุของปัญหาเป็นรายชื่อ พบว่า การมีส่วนร่วมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยมีส่วน
ร่วมในลักษณะของการพูดคุย/แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา/สาเหตุปัญหาในชุมชน
มากกว่ากิจกรรมด้านอื่นๆ รองลงมา คือ มีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา/รับฟังปัญหาเกี่ยวกับ
มูลฝอยในที่ประชุม และมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหามูลฝอยให้แก่เทศบาลตำบลปริก ตามลำดับ

ตาราง 21 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยจำแนกเป็นรายข้อ ด้านการคิดและเสนอแนวทางการดำเนินงาน

ข้อรายการกิจกรรมการมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	SD	การแปลผล
4.พูดคุย /แสดงความคิดเห็นแนวทางการดำเนินกิจกรรมกับบุคคลต่างๆในชุมชน	3.15	0.88	ปานกลาง
5.เข้าร่วมประชุม/เสนอความคิดเห็นแนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับกิจกรรม/โครงการจัดการมูลฝอยในชุมชน	3.11	0.85	ปานกลาง
6.การเสนอความคิดเห็น/แนวทางการดำเนินงานจัดกิจกรรม/โครงการจัดการมูลฝอยไปยังเทศบาลตำบลปริก	3.03	0.91	ปานกลาง
รวม	3.10	0.82	ปานกลาง

จากตาราง 21 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ด้านการคิดและเสนอแนวทางการดำเนินงานเป็นรายข้อ พบว่า การมีส่วนร่วมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยมีส่วนร่วมในลักษณะการตัดสินใจยอมรับเข้าร่วมโครงการและกิจกรรมมากกว่ากิจกรรมด้านอื่นๆ รองลงมา คือ มีส่วนร่วมในด้านการเข้าร่วมประชุม/เสนอความคิดเห็นแนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับกิจกรรมและโครงการจัดการมูลฝอยในชุมชน และมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและแนวทางการดำเนินงานจัดกิจกรรมและโครงการจัดการมูลฝอยไปยังเทศบาลตำบลปริกตามลำดับ

ตาราง 22 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยจำแนกเป็นรายข้อ ด้านการดำเนินงาน

ข้อรายการกิจกรรมการมีส่วนร่วม	$\bar{x}$	SD	การแปลผล
7. การตัดสินใจยอมรับที่จะเข้าร่วม โครงการ/กิจกรรม	3.22	0.97	ปานกลาง
8. การคัดแยกมูลฝอยบางประเภทก่อนทิ้ง/ขายแก่ผู้รับซื้อ/ใช้ประโยชน์ใหม่	3.21	0.91	ปานกลาง
9. การเข้าร่วมฝึกอบรมทำกิจกรรม/โครงการ เช่น การฝึกอบรมทำ การทำกิจกรรมปู้ยน้ำ และกิจกรรมขยะแลกไข่	3.15	0.84	ปานกลาง
10. การชักชวน/ประชาสัมพันธ์สมาชิกในครอบครัว/คนอื่นๆ ในชุมชน ร่วมทำกิจกรรม	3.18	0.85	ปานกลาง
11. การแนะนำให้ความรู้เรื่องการจัดการมูลฝอยแก่สมาชิกใน ครอบครัว/บุคคลอื่นๆ	3.20	0.85	ปานกลาง
12. การติดตามข่าวสารต่างๆของทางเทศบาล/หน่วยงานอื่นๆเกี่ยวกับ การจัดการมูลฝอย	3.18	0.82	ปานกลาง
13. การร่วมสนับสนุนด้านเงินทุน/วัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินกิจกรรม/ โครงการจัดการมูลฝอยในชุมชน	3.17	0.96	ปานกลาง
รวม	3.19	0.79	ปานกลาง

จากตาราง 22 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ด้านการดำเนินงานเป็นรายข้อ พบว่า การมีส่วนร่วมในด้านการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในลักษณะการตัดสินใจยอมรับเข้าร่วม โครงการและกิจกรรมสูงกว่ากิจกรรมด้านอื่นๆ รองลงมา คือ มีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอยบางประเภทก่อนทิ้งหรือขายแก่ผู้รับซื้อหรือนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ และมีส่วนร่วมในการแนะนำให้ความรู้เรื่องการจัดการมูลฝอยแก่สมาชิกในครอบครัวหรือบุคคลอื่นๆ ตามลำดับ

ตาราง 23 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยจำแนกเป็นรายข้อ ด้านการรับผลประโยชน์

ข้อรายการกิจกรรมการมีส่วนร่วม	$\bar{x}$	SD	การแปลผล
14. การมีรายได้ที่เกิดจากการนำมูลฝอยที่คัดแยกไปขาย	3.34	0.84	มาก
15. ชุมชนสะอาด น่าอยู่ เป็นระเบียบเรียบร้อยมากขึ้น	3.49	0.91	มาก
16. ประชาชนได้รับข่าวสารความรู้เกี่ยวกับมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยเพิ่มขึ้น	3.38	0.86	มาก
17. ประชาชนในชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและมีส่วนร่วมมากขึ้น	3.36	0.86	มาก
18. การมีกิจกรรมอื่นๆจากเทศบาลมาสู่ชุมชนมากขึ้น เช่น ด้านสุขภาพอนามัย	3.33	0.83	มาก
19. การติดต่อสื่อสารกับทางเทศบาลในการดำเนินโครงการ/กิจกรรมสะดวกรวดเร็วขึ้น	3.23	0.90	ปานกลาง
รวม	3.36	0.75	มาก

จากตาราง 23 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ด้านการรับผลประโยชน์เป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในด้านนี้อยู่ในระดับมากเกือบทั้งหมด โดยพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการทำให้ชุมชนมีความสะอาด น่าอยู่และเป็นระเบียบเรียบร้อยมากขึ้น สูงกว่ากิจกรรมอื่นๆ รองลงมาคือประชาชนได้รับข่าวสารความรู้เกี่ยวกับมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยเพิ่มขึ้น และประชาชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและมีส่วนร่วมมากขึ้น ตามลำดับ ส่วนการมีส่วนร่วมในการติดต่อสื่อสารกับทางเทศบาลในการดำเนินโครงการและกิจกรรมสะดวกรวดเร็วขึ้นนั้น พบว่ากลุ่มตัวอย่างยังมีส่วนร่วมในด้านนี้อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งอยู่ในระดับต่ำกว่าด้านอื่นๆ

ตาราง 24 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยจำแนกเป็นรายชื่อ ด้านการประเมินผล

ข้อรายการกิจกรรมการมีส่วนร่วม	$\bar{x}$	SD	การแปลผล
20. การร่วมประชุม สรุปรูป ประเมินผลการดำเนินกิจกรรม/โครงการ การจัดการมูลฝอยชุมชนกับสมาชิก	3.17	0.81	ปานกลาง
21. การสังเกตพฤติกรรมการร่วมดำเนินกิจกรรม/โครงการด้านการ จัดการมูลฝอยของสมาชิกในชุมชน	3.06	0.81	ปานกลาง
22. การสังเกตพฤติกรรมและการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่เก็บมูลฝอย ของเทศบาล	3.04	0.81	ปานกลาง
23. การติดตาม/ทราบผลการดำเนินงาน โครงการต่างๆของทีมวิจัย	2.80	0.85	ปานกลาง
24. การแจ้งผลการดำเนินงานต่างๆเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยแก่ทีม วิจัย เพื่อปรับปรุงแก้ไข	2.56	0.91	น้อย
รวม	2.92	0.74	ปานกลาง

จากตาราง 24 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ด้านการประเมินผล เป็นรายชื่อ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางเกือบทั้งหมด โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในลักษณะการร่วมประชุม สรุปรูป ประเมินผลการดำเนินโครงการ และกิจกรรมการจัดการมูลฝอยกับสมาชิกในชุมชนมากกว่ากิจกรรมด้านอื่นๆ ส่วนการแจ้งผลการดำเนินงานต่างๆเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยแก่ทีมวิจัย เพื่อปรับปรุงแก้ไข นั้น กลุ่มตัวอย่างยังมีส่วนร่วมในด้านนี้อยู่ในระดับน้อย ซึ่งอยู่ในระดับต่ำกว่าด้านอื่นๆ

ตาราง 25 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน จำแนกเป็นรายด้าน

ด้านรายการการมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	SD	การแปลผล
1. ด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา	3.05	0.82	ปานกลาง
2. ด้านการคิดและเสนอแนวทางการดำเนินงาน	3.10	0.82	ปานกลาง
3. ด้านการดำเนินงาน	3.19	0.79	ปานกลาง
4. ด้านการรับผลประโยชน์	3.36	0.75	มาก
5. ด้านด้านการประเมินผล	2.92	0.74	ปานกลาง
รวม	2.7	0.59	ปานกลาง

จากตาราง 25 สรุปการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน ในชุมชนปริกตก พบว่า คะแนนเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีเพียงการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ด้านการคิดและเสนอแนวทางการดำเนินงาน ด้านการดำเนินงาน และด้านการประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง

1.2.5 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในชุมชนปริกตก

การแปลผลผลลัพธ์นำตัวแปรอิสระ (ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน) ทั้ง 18 ตัวแปร และตัวแปรตาม 1 ตัวแปร (การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน) มาวิเคราะห์ด้วยสถิติถดถอยแบบขั้นตอน (Stepwise method) เพื่อศึกษาตัวแปรอิสระที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย โดยใช้นัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 พบว่า มีตัวแปรอิสระทั้งหมด 2 ตัวแปร สามารถร่วมกันทำนาย (อธิบายความผันแปร) คะแนนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในชุมชนปริกตก ได้ในระดับน้อย ($R^2 = 0.417$ หรือร้อยละ 41.7) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (เพชรน้อยสิงห์ช่วงชัย, 2546 : 101) ได้แก่ บทบาทของทิมวิชัยในการจัดการมูลฝอย และรายได้เฉลี่ยของตนเอง

ซึ่งสามารถเรียงลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ในชุมชนปริกตก ได้ดังนี้

(1) บทบาทของทิมวิชัย ($Beta = 0.60$) มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ 0.49 ($b = 0.49$) หมายความว่า ทิมวิชัยที่มีบทบาทสูงนั้นสามารถช่วยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยสูงด้วย

(2) รายได้เฉลี่ยของตนเอง ($Beta = 0.19$) มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ 0.00005 ($b = 5.322E-05$) หมายความว่า ผู้ที่มีรายได้สูงจะมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยมากกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำ

เห็นได้ว่า ตัวแปรอิสระที่ถูกจัดเข้าสมการมีทั้งหมด 2 ตัวแปร ดังนั้นสมการถดถอยพหุในรูปคะแนนคิดที่ใช้ทำนายการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในชุมชนปริกตก คือ

$$Y = 0.50 + 0.49 (\text{บทบาทของทิมวิชัยที่มีต่อชุมชนในการจัดการมูลฝอย}) + 0.00005 (\text{รายได้เฉลี่ยของตนเอง})$$

สรุปได้ว่า ปัจจัยด้านบทบาทของทีมนักวิจัยในการจัดการมูลฝอย และปัจจัยด้านรายได้เฉลี่ยของตนเอง เป็นปัจจัยที่สามารถร่วมกันพยากรณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในชุมชนปรกติได้ ร้อยละ 41.7

ตาราง 26 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของปัจจัยที่เป็นตัวพยากรณ์ ที่ใช้ในการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน ในชุมชนปรกติ

ตัวพยากรณ์	b	Std.Error	Beta	t	Sig
บทบาทของทีมนักวิจัยราย	0.49	0.05	0.60	10.14	0.000
ได้เฉลี่ยของตนเอง	5.322E - 05	0.00	0.19	3.24	0.001

Constant = 0.50

$R^2 = 0.417$

1.3 บทบาทของทีมนักวิจัยในการจัดการมูลฝอยในทัศนะของประชาชนในชุมชนปรกติ

การศึกษารoles บทบาทของทีมนักวิจัยในการจัดการมูลฝอยในชุมชนนั้นได้ทำการวิเคราะห์ถึงระดับการมีบทบาทของทีมนักวิจัย โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจำแนกเป็นรายชื่อเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาความน้อยของการมีบทบาทของทีมนักวิจัยในการจัดการมูลฝอย ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ มีบทบาทน้อยที่สุด มีบทบาทน้อย มีบทบาทปานกลาง มีบทบาทมาก และมีบทบาทมากที่สุด โดยใช้เกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute criteria) ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} + SD$) เป็นเกณฑ์การแบ่ง

เกณฑ์การแปลผลของคะแนนการมีบทบาทของทีมนักวิจัยในการจัดการมูลฝอย

0 - 3.12	หมายถึง	น้อย
3.13 - 4.52	หมายถึง	ปานกลาง
4.53 - 5	หมายถึง	สูง

ตาราง 27 บทบาทของทีมีวิจัยในการดำเนิน โครงการและกิจกรรมด้านจัดการมูลฝอยในชุมชน
ปรักตก ในทัศนคติของประชาชนในชุมชนปรักตก

ข้อรายการ	$\bar{x}$	SD	การแปลผล
1. ความรับผิดชอบ	3.81	0.83	ปานกลาง
2. การเป็นที่ยอมรับนับถือของประชาชนในชุมชน	3.85	0.82	ปานกลาง
3. การประพฤติตนเป็นตัวอย่างที่ดี	3.85	0.84	ปานกลาง
4. การวางแผนแก้ไขปัญหาและดำเนินการจัดการมูลฝอย	3.89	0.87	ปานกลาง
5. การเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจ เรื่องมูลฝอยและการจัดการมูลฝอย	3.89	0.86	ปานกลาง
6. การกำหนดโครงการ/กิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยในชุมชน	3.95	0.79	ปานกลาง
7. การเสนอข้อมูลข่าวสาร/ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการจัดกิจกรรม ด้านการจัดการมูลฝอย รวมทั้งผลที่เกิดขึ้นให้ประชาชนรับทราบ	3.79	0.80	ปานกลาง
8. การพบประชาชนเพื่อรับทราบ ความคิดเห็น เอาใจใส่ปัญหา	3.78	0.80	ปานกลาง
9. การพบประชาชนเพื่อให้คำแนะนำและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการ จัดกิจกรรมจัดการมูลฝอย	3.74	0.78	ปานกลาง
10. การประสานงานกับหน่วยงาน องค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวกับกิจกรรม ด้านจัดการมูลฝอย	3.68	0.73	ปานกลาง
11. การชักชวนรณรงค์ กระตุ้นประชาชนร่วมกิจกรรมจัดการมูลฝอย	3.85	0.77	ปานกลาง
12. การอำนวยความสะดวก ช่วยเหลือ สนับสนุนประชาชนในการ ทำกิจกรรมการจัดการมูลฝอย	3.75	0.80	ปานกลาง
รวม	3.82	0.70	ปานกลาง

จากตาราง 27 เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้วพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าทีมีวิจัย มีบทบาทในระดับปานกลางทุกรายข้อ โดยเห็นว่าทีมีวิจัยมีบทบาทในด้านการกำหนดโครงการและ กิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยในชุมชนสูงกว่าด้านอื่นๆ รองลงมาคือ บทบาทด้านการเผยแพร่ ความรู้ความเข้าใจเรื่องมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยแก่สมาชิกในชุมชน และบทบาทด้านการ วางแผนแก้ไขปัญหาและดำเนินการจัดการมูลฝอย ทั้งนี้เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ทางทีมีวิจัยมีการ วางแผนดำเนินการงานโดยเข้าถึงประชาชนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ส่วนบทบาทด้านการ ประสานงานกับหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวกับกิจกรรมด้านจัดการมูลฝอยนั้นอยู่ในระดับต่ำ กว่า ด้านอื่นๆ

1.4 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการ มูลฝอยชุมชน ในชุมชนปรกติ

ตาราง 28 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหามูลฝอย
ที่เกิดขึ้นในชุมชน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหามูลฝอยในชุมชน			
มีปัญหา		ไม่มีปัญหา	
จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
46	27.2	123	72.8

จากตาราง 28 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าในชุมชนไม่มีปัญหามูลฝอย
ร้อยละ 72.8 เนื่องจากว่าชุมชนปรกตินั้น มีการดำเนินโครงการและกิจกรรมต่างๆด้านการจัดการ
มูลฝอยที่จัดขึ้นเพื่อการแก้ไขปัญหามูลฝอยในชุมชนอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ พ.ศ. 2545 ทำให้
ปริมาณมูลฝอยในชุมชนลดลงและชุมชนสะอาดขึ้น

ตาราง 29 จำนวนและร้อยละของปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการมีส่วนร่วมของประชาชน
ในการจัดการมูลฝอย

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการจัดการมูลฝอย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ไม่มีความรู้	84	15.1
2. ไม่มีเวลา	134	24.0
3. ไม่ได้รับทราบข่าวสาร	43	7.7
4.เจ้าหน้าที่มาเก็บขน ไม่ตรงเวลา	55	9.9
5. แหล่งรองรับไม่พอ	66	11.8
6. ปัญหาสัตว์คุ้ยเขี่ย	71	12.7
7. ผู้นำชุมชน ไม่มีบทบาท	52	9.3
8. จำนวนเจ้าหน้าที่ไม่พอ	48	8.6
9. อื่นๆ	5	0.9

* เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตาราง 29 ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย จากข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุปประเด็นปัญหาของปัญหาได้ดังนี้ ปัญหาที่พบมากที่สุดในกลุ่มตัวอย่าง คือ ไม่มีเวลาเพียงพอ ร้อยละ 24 รองลงมา คือ ไม่มีความรู้ ร้อยละ 15.1 และปัญหาปัญหาทัศนคติขี้เขี้ยว ร้อยละ 12.7 ตามลำดับ

ตาราง 30 จำนวนและร้อยละของข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย

ข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย	จำนวน	ร้อยละ
1. ประชาชนในชุมชนควรมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือ	148	17.7
2. ผู้นำชุมชน/กรรมการชุมชน ควรมีบทบาทในการให้ความรู้เรื่องการจัดการมูลฝอย	140	16.8
3. เทศบาลควรประชาสัมพันธ์ประโยชน์ของการจัดการมูลฝอยที่แปลกใหม่	135	16.2
4. เทศบาลควรมหาถังรองรับมูลฝอยให้เพียงพอ	130	15.6
5. ควรมีการจัดสรรงบประมาณจากรัฐสู่ชุมชน	144	17.3
6. ควรมีเจ้าหน้าที่เทศบาลรวบรวมและเก็บขนมูลฝอยอย่างพอเพียง	124	14.9
7. อื่นๆ	13	1.6

* เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตาราง 30 ข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย จากข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุปประเด็นได้ดังนี้ คือ ข้อเสนอแนะที่พบมากที่สุดในกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในชุมชนควรมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือในการจัดการปัญหามูลฝอยในชุมชน ร้อยละ 17.7

ดังนั้น สรุปได้ว่า การจัดการมูลฝอยชุมชนจะประสบความสำเร็จได้มากน้อยเพียงใดนั้น ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเป็นพื้นฐานสำคัญ โดยใช้กลไกการดำเนินงานจากหน่วยงานภาครัฐในการช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุน ซึ่งเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้เป็นไปในแนวทางที่ดีและพัฒนายิ่งขึ้น

2. ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

นอกจากการวิจัยเชิงปริมาณที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไปแล้วนั้น ผู้วิจัยยังได้ดำเนินการวิเคราะห์ผลการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยได้นำเสนอผลดำเนินการพัฒนาการของการจัดการมูลฝอยในชุมชน และพัฒนาการของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ

ดำเนินโครงการและกิจกรรมต่างๆด้านการจัดการมูลฝอย ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคต่างๆที่เกิดขึ้นในการจัดการมูลฝอยในชุมชนปริกตก ภายหลังจากที่นักศึกษาทั้ง 2 คน คือ นางสาวปานกมล พิธิฐอรรดกุล และนายวิวัฒน์ อึ้งเจริญ ได้สิ้นสุดกระบวนการวิจัยภาคสนามและออกจากพื้นที่ไปแล้ว โดยให้การสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้างกับเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลปริกที่เกี่ยวข้องกับการจัดการมูลฝอย และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับสมาชิกที่มีวิจัยฝ่ายชุมชน ตลอดจนการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างกับตัวแทนครัวเรือนที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีบทบาทด้านการดำเนินโครงการและกิจกรรมจัดการมูลฝอยในชุมชนปริกตก ร่วมกับการศึกษางานวิจัยของนักศึกษาผู้ร่วมทีมวิจัยทั้ง 2 คน ดังกล่าวข้างต้น และการตรวจเอกสารจากงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผลการศึกษานี้สามารถสรุปได้ดังนี้

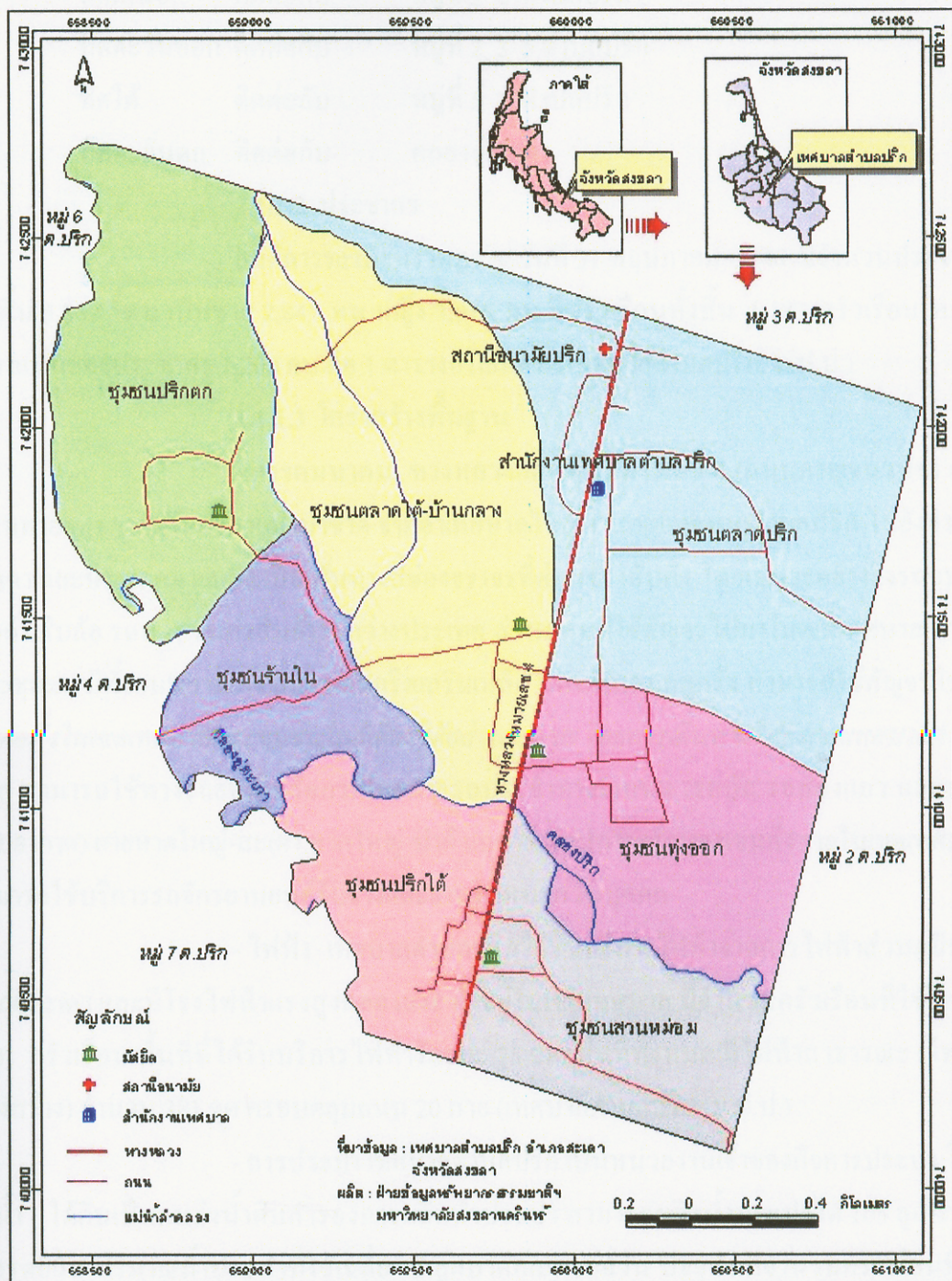
2.1 ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ศึกษา

2.1.1 ข้อมูลพื้นฐานเทศบาลตำบลปริก

เทศบาลตำบลปริกได้รับการจัดตั้งขึ้นตาม“พระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ.2542” ซึ่งได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเล่ม 116 ตอนที่ 9 ก. วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2542 มีผลบังคับใช้เมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป คือ ตั้งแต่วันที่ 24 พฤษภาคม 2542 โดยยกฐานะสุขาภิบาลปริก เป็นเทศบาลตำบลปริก (เทศบาลตำบลปริก, ม.ป.ป.)

2.1.1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

สำนักงานเทศบาลตำบลปริก ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 3 ตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของจังหวัดสงขลา ห่างจากที่ว่าการอำเภอสะเดา ระยะทางประมาณ 8 กิโลเมตร ห่างจากตัวจังหวัดสงขลา ระยะทางประมาณ 63 กิโลเมตร โดยมีพื้นที่เขตเทศบาลทั้งหมดเป็นพื้นที่เดิมของสุขาภิบาลปริก ประมาณ 4.8 ตารางกิโลเมตร (เทศบาลตำบลปริก, ม.ป.ป.) มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง ดังนี้ (ภาพประกอบ 2)

ภาพประกอบ 2 ที่ตั้ง และอาณาเขตของเทศบาลตำบลปริก อำเภอเสเดา จังหวัดสงขลา
ที่มา : เทศบาลตำบลปริก (ม.ป.ป.)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	หมู่ที่ 3 6 ตำบลปริก
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	หมู่ที่ 2 3 5 ตำบลปริก
ทิศใต้	ติดต่อกับ	หมู่ที่ 5 7 ตำบลปริก
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	คลองอู่ตะเภา

2.1.1.2 ประชากร

สถิติการทะเบียนราษฎร ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2546 มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 5,862 คน เป็นชาย 2,847 คน หญิง 3,015 คน มีครัวเรือนทั้งสิ้น 1,183 ครัวเรือน ความหนาแน่นของประชากร 1,200 คน ต่อ 1 ตารางกิโลเมตร (เทศบาลตำบลปริก, ม.ป.ป.)

2.1.1.3 โครงสร้างพื้นฐาน

- การคมนาคม ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 (ถนนกาญจนวนิช) เป็นถนนสายยุทธศาสตร์และสายนานาชาติ จากอำเภอหาดใหญ่ผ่านเขตเทศบาลตำบลปริก ไปยังอำเภอสะเตกา และประเทศมาเลเซีย เป็นเส้นทางสี่ช่องจราจรที่ค่อนข้างคับคั่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งรถขนส่งสินค้า สิบล้อ รถพ่วง ขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ ส่วนถนนที่ใช้สัญจรไปมาในเขตเทศบาล ตำบล และชุมชน มีทั้งถนนลาดยาง ถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก ถนนหินคลุกลูกรัง สามารถใช้สัญจรไปมาติดต่อทั้งในเขตเทศบาลและชุมชนใกล้เคียงได้อย่างสะดวก โดยการเดินทางไปยังเขตเทศบาลตำบลปริก สามารถใช้ทางรถยนต์ หรือการโดยสารรถประจำทางเอกชน (รถบัส รถสองแถว และรถตู้ปรับอากาศ) สายหาดใหญ่-สะเตกา หาดใหญ่-ปาดังเบซาร์ ส่วนการคมนาคมขนส่งภายในเขตเทศบาลสามารถใช้บริการรถจักรยานยนต์รับจ้างและยานพาหนะส่วนบุคคล

- ไฟฟ้า เทศบาลตำบลปริกได้รับบริการไฟฟ้าจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค อำเภอสะเตกา และมีโรงไฟฟ้าแรงสูงคลองแงะ ตั้งอยู่ในเขตเทศบาล มีจำนวนครัวเรือนที่ใช้ไฟฟ้า 800 ครัวเรือน พื้นที่ที่ได้รับบริการไฟฟ้าร้อยละ 75 ของพื้นที่ทั้งหมด มีไฟฟ้าสาธารณะ (ไฟฟ้าส่องสว่าง) จำนวน 381 จุด ครอบคลุมถนน 20 สาย (เทศบาลตำบลปริก, ม.ป.ป.)

- การประปา เทศบาลตำบลปริก เป็นหน่วยงานเจ้าของกิจการประปา โดยใช้น้ำ ได้ดินเป็นแหล่งน้ำดิบสำรองการผลิตน้ำประปา สามารถผลิตน้ำประปาได้ 105 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน ปริมาณน้ำประปาที่ใช้เฉลี่ย 75 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน ปัจจุบันมีจำนวนครัวเรือนที่ใช้น้ำประปาจำนวน 180 หลังคาเรือน (เทศบาลตำบลปริก, ม.ป.ป.)

- การสื่อสาร จำนวนโทรศัพท์ส่วนบุคคลมี 256 หมายเลข จำนวนโทรศัพท์สาธารณะในพื้นที่มี 8 แห่ง จำนวนชุมสายโทรศัพท์ในพื้นที่มี 1 แห่ง ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขที่ให้บริการด้านไปรษณีย์ในพื้นที่เป็นที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขของเอกชน 1 แห่ง

หน่วยงานที่มีเครือข่ายวิทยุสื่อสารในพื้นที่ ได้แก่ ป้อมตำรวจปริก สถานีอนามัยปริก และศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเทศบาลตำบลปริก (เทศบาลตำบลปริก, ม.ป.ป.)

- ลักษณะการใช้ที่ดิน ลักษณะการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ ในเขตพื้นที่

โดยประมาณ เป็นพื้นที่พักอาศัย ประมาณ 0.4352 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 9.07 เป็นพื้นที่ทำกิน ประมาณ 4.0248 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 83.85 และเป็นพื้นที่รกร้างว่างเปล่าไม่ได้ทำประโยชน์ 0.34 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 7.08 (เทศบาลตำบลปริก, ม.ป.ป.)

2.1.1.4 สภาพสังคม และเศรษฐกิจ (เทศบาลตำบลปริก, ม.ป.ป.)

- ลักษณะชุมชน ประกอบด้วยชุมชน จำนวน 7 แห่ง คือ ชุมชนตลาดปริก

ชุมชนตลาดใต้-บ้านกลาง ชุมชนทุ่งออก ชุมชนร้านใน ชุมชนสวนหม่อม ชุมชนปริกใต้ และชุมชนปริกตก โดยสามารถจำแนกเป็นย่านต่างๆ 3 ย่าน คือ

1) ย่านพาณิชยกรรม ตั้งอยู่บริเวณริมถนนกาญจนวนิชในชุมชนตลาดปริก เป็นแหล่งรวมของร้านค้าขายของชำ ขายอาหาร ตลาดสด

2) ย่านพักอาศัย เป็นย่านที่มีการใช้ที่ดินประเภทที่พักอาศัย มีการตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ทั่วไปในชุมชนต่างๆ ตามแนวถนน ซอยต่างๆ ที่แยกไปจากถนนกาญจนวนิช โดยมีการกระจายตัวอย่างเบาบางในพื้นที่ที่เป็นสวนยางพารา

3) ย่านอุตสาหกรรม ในเขตเทศบาลตำบลปริก มีการใช้ที่ดินด้านอุตสาหกรรมน้อยมาก ส่วนใหญ่จะเป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็กในครัวเรือน เช่น ร้านซ่อมเครื่องยนต์ และรถยนต์ และมีโรงงานอุตสาหกรรมเกี่ยวกับไม้ยางพาราอยู่ทางทิศเหนือ

- การประกอบอาชีพ อาชีพหลักของประชาชนในเขตเทศบาล ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ ทำสวนยางพารา ร้อยละ 65 และปลูกไม้ผล ร้อยละ 10 ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ คือ ลองกอง ซึ่งเกษตรกรนิยมปลูกกันมาก และผลไม้อื่น ๆ ที่ปลูก เช่น ส้มโชกุน ส้มโอ ทูเรียน นอกจากนี้ร้อยละ 14 มีอาชีพรับจ้าง และมีอาชีพค้าขาย พาณิชยกรรมมีประมาณ ร้อยละ 10

- การนับถือศาสนา ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 90 ผู้ที่นับถือนับถือศาสนาพุทธร้อยละ 10 ในชุมชนมีมัสยิดทั้งหมด 7 แห่ง คือ มัสยิดกลาง (ชุมชนทุ่งออก) มัสยิดตลาดใต้ (ชุมชนตลาดใต้-บ้านกลาง) มัสยิดคาหฺรนาฮฺมัน (ชุมชนร้านใน) มัสยิดมุฮิบบีน (ชุมชนสวนหม่อม) มัสยิดบ้านปริกตก มัสยิดนูริลฮูดา (ชุมชนปริกตก) และบิลาฮฺปริกใต้ (ชุมชนสวนหม่อม) มีศาลเจ้า 2 แห่ง คือ ศาลเจ้าจินตงโจ้วซือ และศาลเจ้าฮกเด็ก ซึ่งอยู่ในเขตชุมชนตลาดปริก

- วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญ แบ่งเป็น ประเพณีวัฒนธรรมไทย พุทธ มีงานทำบุญตักบาตรวันขึ้นปีใหม่ ประเพณีสงกรานต์ งานสมโภชและถวายเทียนพรรษา ส่วน ประเพณี วัฒนธรรมไทยอิสลาม มีงานวันเมอลิดคิลนบี พิธีถือศีลอด วันตรุษอีดิลอัฎฮา พิธีเข้าสู่นัก หมู วันออกบวชเดือนรอมฎอนหรือวันตรุษอิดิลฟิตรี และวัฒนธรรมการแต่งกาย

- การศึกษา ในเขตเทศบาลตำบลปริก มีสถานศึกษา 5 แห่ง คือ โรงเรียน บ้านปริก โรงเรียนบ้านปริกใต้ โรงเรียนพัฒนาศาสตร์มูลนิธิ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเล็กมัธยมศึกษาทรนอา หมัน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเล็กมัธยมศึกษาฮิบีน

- สาธารณสุข มีสถานอนามัย 1 แห่ง ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน จำนวน 5 แห่ง ร้านขายยา 1 แห่ง และบุคลากรด้านสาธารณสุข ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่สถานี อนามัยปริก 5 คน อาสาสมัครสาธารณสุข 75 คน และเจ้าหน้าที่เทศบาล 1 คน

ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

2.1.1.4 สภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ แบ่งได้เป็น

- ภูมิอากาศ ลักษณะภูมิอากาศเป็นแบบมรสุมเขตร้อน โดยมีอากาศไม่ ร้อนจัดจนเกินไป สามารถแยกได้เป็น 2 ฤดู คือ ฤดูร้อนและฤดูฝน

- แหล่งน้ำ มีคลอง 3 สาย คือ คลองอุตะเกา ซึ่งเป็นแนวกันระหว่าง ชุมชนร้านในกับองค์การบริหารส่วนตำบลปริก คลองปริกซึ่งมีความยาวประมาณ 6 กิโลเมตร และ คลองต้นขุ่นเทศบาลมีพื้นที่น้ำท่วมถึงคิดเป็นร้อยละ 50 ของพื้นที่ทั้งหมด ระยะเวลาที่น้ำท่วมขัง จะเกิดขึ้นช่วงฤดูฝน เดือนพฤศจิกายน – เดือนธันวาคม เฉลี่ยปีละ 2 ครั้ง

- ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม คือ

มีพื้นที่น้ำท่วมถึง ร้อยละ 50 ของพื้นที่ทั้งหมด ระยะเวลาเฉลี่ยน้ำท่วมขัง ติดต่อกันนานที่สุด 5 วัน จะเกิดขึ้นในช่วงฤดูฝน เดือน พฤศจิกายน – ธันวาคม เฉลี่ยปีละ 2 ครั้ง

ในเขตเทศบาลตำบลปริก มีปริมาณมูลฝอยในเขตเทศบาลมีประมาณ 5-6 ตันต่อวัน เดิม เทศบาลมีรถยนต์ที่ใช้จัดเก็บมูลฝอยเพียง 1 คัน ทำให้เกิดปัญหามูลฝอยตกค้างในชุมชน เนื่องจาก ไม่สามารถจัดเก็บได้ครอบคลุมทุกชุมชนใน 1 วัน ปัจจุบันเทศบาลมีรถยนต์ที่ใช้เก็บมูลฝอยรวม 2 คัน ทำให้สามารถจัดระบบในการจัดเก็บให้ครอบคลุมได้ทุกชุมชน สำหรับการกำจัดมูลฝอย เทศบาลมีที่ดินสำหรับกำจัดมูลฝอยที่กำลังใช้อยู่จำนวน 8 ไร่ (เทศบาลตำบลปริก, ม.ป.ป.) ตั้งอยู่หมู่ ที่ 4 ตำบลปริก โดยใช้วิธีการเทกองกลางแจ้ง (Open Dumping) ซึ่งเป็นวิธีการกำจัดที่ไม่ถูกหลัก สุขาภิบาล ก่อให้เกิดกลิ่นเน่าเหม็น และเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค

2.1.1.5 ด้านการเมือง-การบริหาร (เทศบาลตำบลปริก, ม.ป.ป.)

- โครงสร้างในการบริหารงานของเทศบาลตำบลปริก ประกอบด้วย

- 1) สภาเทศบาลตำบลปริก ประกอบด้วยสมาชิกสภาเทศบาลจำนวน 12 คน ซึ่งมาจากการเลือกตั้ง ดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี
- 2) คณะเทศมนตรี ประกอบด้วย นายกเทศมนตรี 1 คน และเทศมนตรี 2 คน ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้แต่งตั้ง โดยความเห็นชอบของสภาเทศบาล
- 3) การจัดส่วนการบริหาร ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการกำหนดส่วนราชการของเทศบาล พ.ศ.2541 ได้จัดส่วนราชการประกอบด้วยส่วนงานดังนี้ สำนักปลัดเทศบาล ฝ่ายคลัง ฝ่ายช่าง ฝ่ายสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ฝ่ายการศึกษา และฝ่ายการประปา

2.1.1.6 แนวนโยบายในการบริหารจัดการเทศบาลตำบลปริก (เทศบาลตำบลปริก, ม.ป.ป.)

- 1) ใช้หลักคุณธรรม ความโปร่งใส นำหลักการบริหารและการปกครองที่ดีมาใช้ ภายใต้วิสัยทัศน์ที่กว้างไกล เพื่อให้การบริหารงานเทศบาลมีความเป็นระบบด้วยการยึดหลักแห่งความซื่อสัตย์ สุจริต ความเสมอภาค ความรู้ความสามารถ และความมั่นคงในหน้าที่การงานของคนในองค์กรที่ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน ให้บริการแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม รู้จักการวางแผนล่วงหน้าอย่างเข้าใจและรู้เท่าทันข้อมูลในแต่ละระดับ
- 2) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้ได้มาตรฐานที่เหมาะสมอย่างทั่วถึง เช่น ถนนคอนกรีต ทางเท้า สะพาน การติดตั้งและจัดระบบประปา ให้มีน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาด งานติดตั้งบำรุงรักษา ไฟฟ้าสาธารณะ ฯลฯ
- 3) การรักษาและพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้เป็นที่ยอมรับได้แก่ การจัดเก็บมูลฝอย น้ำทิ้ง น้ำขัง น้ำเน่าเสีย การจัดระเบียบและระบบสิ่งแวดล้อมบริเวณหน้าตลาด อาคารสถานที่ บ้านเรือน การปรับปรุงตกแต่งสวนหย่อม สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ รมรงค์ การปลูกต้นไม้ พัฒนางาน ภูมิสถาปัตยกรรมและผังเมือง
- 4) พัฒนาอาชีพราษฎรในพื้นที่ให้มีความมั่นคงยิ่งขึ้นทั้งด้านการเกษตรการบริการ หัตถกรรม และอุตสาหกรรมขนาดย่อมทั้งในครัวเรือนและนอกครัวเรือน
- 5) ส่งเสริมและทำนุบำรุงกิจกรรมทางด้านสังคม ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม ของท้องถิ่นให้ดำรงอยู่ควบคู่กับการใช้ชีวิตประจำวัน หรือวิถีชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลและชุมชนพื้นที่ใกล้เคียง

6) ส่งเสริมและพัฒนากระบวนการทางการศึกษาในเขตเทศบาล ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียนอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง

7) ส่งเสริมกิจกรรมเยาวชน พัฒนาด้านการกีฬา และเชื่อมความสัมพันธ์กับหน่วยงาน องค์กร เครื่องข่ายต่าง ๆ ทั้งภายในเขตเทศบาลระดับอำเภอ และจังหวัด

8) ส่งเสริมและพัฒนาระบบสาธารณสุขชุมชน กิจกรรมด้านสุขอนามัยและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรในเขตเทศบาล และชุมชนใกล้เคียง

9) มุ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนตลอดจนภารกิจต่าง ๆ ของเทศบาล โดยยินดีรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน เพื่อที่จะนำมาปรับปรุงแก้ไขและสืบสานงานทุกประเภทให้สมประโยชน์แก่ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และสังคมโดยรวมต่อไป

2.1.2 ข้อมูลพื้นฐานชุมชนปริกตก

2.1.2.1 ประวัติชุมชนปริกตก

ชุมชนปริกตก เดิมเรียกว่า บ้านปริกตก สันนิษฐานว่า ชื่อ ปริกตก มาจากสภาพของภูมิประเทศที่ที่ตั้งหมู่บ้านอยู่ทางทิศตะวันตก และเป็นหมู่บ้านสุดท้ายของตำบล สำหรับผู้คนที่ย้ายมาอยู่ส่วนใหญ่เป็นชุมชนดั้งเดิมที่ย้ายมาจากหมู่บ้านที่ 3 ตลาดปริก และจากการที่ชุมชนนี้เคยเป็นเมืองท่าตั้งแต่สมัยโบราณ เนื่องจากมีคลองอยู่ตะเภาเป็นเส้นทางหลักในการสัญจรและขนส่งจากอำเภอหาดใหญ่ไปยังอำเภอสะเดาเพื่อต่อไปยังมาเลเซีย ทำให้มีกลุ่มคนบางส่วนที่อพยพมาจากพื้นที่อื่นผ่านทางเส้นทางนี้ ส่วนใหญ่ได้แก่กลุ่มจากบ้านเกาะหมี่ บ้านหาร บ้านโคกเมา อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยมีการจัดตั้งเป็นหมู่บ้านครั้งแรกใน พ.ศ. 2481 (นกดล เป็นมาเล็ก, 2544 อ้างถึงใน ปานกมล พิสิฐอรุณกุล, 2546)

2.1.2.2 ที่ตั้งและอาณาเขต

ชุมชนปริกตก เป็นชุมชนหนึ่งในจำนวน 7 ชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา สภาพทางภูมิศาสตร์เป็นพื้นที่ราบเป็นส่วนใหญ่ มีบางส่วนเป็นที่ดอน มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	หมู่ที่ 6 องค์กรบริหารส่วนตำบลปริก
ทิศใต้	ติดต่อกับ	เขตเทศบาลตำบลปริก
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ชุมชนตลาดใต้-บ้านกลาง เขตเทศบาลตำบลปริก

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ คลองอุตะเกา ซึ่งเป็นคลองที่กั้นอาณาเขตระหว่างชุมชนปริกตก กับ หมู่ที่ 6 ตำบลปริก

สภาพทางภูมิศาสตร์เป็นพื้นที่ราบเป็นส่วนใหญ่ บางส่วนเป็นที่ดินดอน มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง ดังนี้

สำหรับการตั้งบ้านเรือนของประชาชน มีความหนาแน่นบริเวณแนวถนนในชุมชน และไม่กระจกระบาย สามารถไปมาหาสู่กันได้อย่างทั่วถึง

2.1.2.3 โครงสร้างพื้นฐาน

ถนน แต่เดิมเป็นถนนดินแคบๆ เพื่อให้เกวียนผ่านได้ ต่อมาใน พ.ศ. 2472 เริ่มมีถนนลูกรังเป็นถนนเข้าสู่หมู่บ้าน ซึ่งปัจจุบันบางส่วนยังเป็นถนนลูกรัง และมีถนนคอนกรีตเชื่อมต่อในชุมชนโดยรอบ

ไฟฟ้า เริ่มมีไฟฟ้าเข้าสู่ชุมชนในพ.ศ. 2507 ปัจจุบันมีไฟฟ้าใช้ทุกหลังคาเรือน

โทรคมนาคม ในชุมชนปริกตกมีโทรศัพท์ใช้ ทำให้การสื่อสารสะดวกรวดเร็ว แต่ยังไม่ครอบคลุมทุกหลังคาเรือน

ประปา ในชุมชนปริกตก ไม่มีระบบประปาชุมชนในการอุปโภค ส่วนใหญ่จะใช้บ่อน้ำตื้นซึ่งมักจะขาดแคลนในฤดูแล้ง ทำให้บางครั้งต้องได้รับการแจกจ่ายจากทางเทศบาลตำบลปริก สำหรับน้ำเพื่อการบริโภค ส่วนใหญ่ประชาชนจะซื้อน้ำดื่ม

2.1.2.4 สภาพเศรษฐกิจ สังคม

ประชากรและการนับถือศาสนา ชุมชนปริกตกมีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 169 ครัวเรือน มีประชากรทั้งสิ้น 938 คน เพศชาย 492 คน และเพศหญิง 486 คน ประชาชนนับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 100 (เทศบาลตำบลปริก, 2546)

การประกอบอาชีพ ด้วยสภาพทางภูมิศาสตร์ที่เป็นที่ราบและมีคลองอุตะเกาไหลผ่าน ทำให้แต่เดิมคนส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา แต่ได้เลิกการทำนาไปประมาณ พ.ศ. 2514 เนื่องจากน้ำในคลองเริ่มแห้งและไม่เพียงพอ นอกจากนี้คนสมัยก่อนเคยมีอาชีพหาของป่าและล่าสัตว์ เนื่องจากบริเวณที่ดอนเดิมเป็นป่าไม้ที่มีความอุดมสมบูรณ์ แต่สภาพป่าได้ถูกแผ้วถางและเปลี่ยนแปลงเป็นสวนยางพาราและสวนผลไม้ทั้งหมด (ปานกมล พิสิษฐอรธกุล, 2546) ทำให้ปัจจุบันประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่จึงประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การทำสวนยางพาราและสวนผลไม้ประเภท ลองกอง ขนุน รongลงมาคือ อาชีพรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยรุ่น อาชีพค้าขาย และรับราชการ ตามลำดับ

การศึกษา ประเพณี และวัฒนธรรม ในชุมชนปริกตกไม่มีสถานศึกษาในชุมชน ทำให้ประชาชนต้องส่งบุตรหลานไปเรียนนอกชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่ เป็นโรงเรียนใกล้ๆชุมชน ส่วนประเพณี วัฒนธรรมส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลาม ประเพณีที่สำคัญ ได้แก่ พิธีถือศีลอด วันอิคิลฟิตตรี – อีคิลฮัจญา มีมัสยิด 1 แห่ง ชื่อ นูรุลฮูดา

2.1.2.5 การรวมกลุ่มคนในชุมชน ในชุมชนปริกตก มีการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมสาธารณะ โดยเฉพาะที่เป็นงานของชุมชน เช่น งานบุญของมัสยิด งานเลี้ยงนำอาหารรายได้เข้าชุมชน เป็นต้น การรวมกลุ่มที่พบมากจะเป็นการรวมกลุ่มอันเกี่ยวเนื่องกับพิธีกรรมทางศาสนาอิสลามซึ่งทำเป็นประจำสืบทอดกันมา

2.1.2.6 ความขัดแย้งในชุมชน สำหรับความขัดแย้งในชุมชน ส่วนใหญ่เป็นความขัดแย้งด้านการเมืองท้องถิ่น ซึ่งทำให้มีการแบ่งพรรค แบ่งพวก แต่ไม่ถึงขั้นรุนแรงมากนัก ทำให้เป็นอุปสรรคต่อความร่วมมือในการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ อยู่บ้าง แต่ปัจจุบันในชุมชนได้ปรับวิธีการเพื่อลดความขัดแย้งด้านการเมืองท้องถิ่น ให้เป็นไปตามกลไกของชุมชน ทำให้มีการยอมรับและปรับตัวเข้าหากันเพื่อร่วมมือกันทำประโยชน์ให้ชุมชนมากขึ้น (สน หมดและ(สัมภาษณ์) , 21 เมษายน 2547)

2.1.2.7 ปัญหาในชุมชน (ปานกมล พิสิฐอรุณกุล , 2545) ได้แก่

ปัญหาสุขภาพจิต จากการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับกลุ่มผู้นำ และประชาชนในชุมชน พบว่า ปัญหาสุขภาพจิต เป็นปัญหาหนึ่งที่สำคัญ และกำลังแพร่ระบาดในชุมชนปริก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มวัยรุ่น ซึ่งจะมีการมั่วสุม เสพยา การแก้ปัญหาของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่ทำโดยการส่งเสริมการแข่งขันกีฬา หรือการรณรงค์ผ่านแกนนำชุมชน

ปัญหาคุณภาพน้ำในคลองอู่ตะเภา คลองอู่ตะเภาซึ่งเป็นคลองที่กั้นระหว่างชุมชนปริกตกเขตเทศบาล กับชุมชนปริก หมู่ที่ 6 ของเขตองค์การบริหารส่วนตำบลปริก ซึ่งปัญหาของคลองอู่ตะเภาได้ส่งผลกระทบต่อสัตว์น้ำ บางครั้งพบปลาในคลองตายเป็นจำนวนมาก และน้ำมีความสกปรก ไม่สามารถนำมาใช้อุปโภค บริโภคได้

ปัญหาน้ำท่วมขังในฤดูฝน เนื่องจากบริเวณที่เป็นชุมชนมีสภาพเป็นที่ราบลุ่ม ส่งผลให้น้ำท่วมขังในฤดูฝนทุกปี แต่ความรุนแรงไม่มากนัก

ปัญหาขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งน้ำใช้ การแก้ปัญหาบางหลังคาเรือนก็มีการซื้อน้ำใช้ และมีการบริการน้ำใช้จากเทศบาล

ปัญหามูลฝอย สภาพปัญหามูลฝอยในชุมชนปริกตก ที่เห็นชัดมากคือ ปัญหาเรื่องความสะอาดเรียบร้อยในชุมชน ได้แก่การมีมูลฝอยคั่งค้างบริเวณบ้านเรือนและที่สาธารณะต่างๆ ในชุมชน เช่น ริมนอน ศาลามัสยิด ศาลาชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมูลฝอยประเภท

อุทกศาสตร์ซึ่งพบเห็นได้ทั่วไปในชุมชน การแก้ปัญหาคือการพึ่งการจัดเก็บจากเทศบาล โดยไม่ได้มุ่งเน้นในการส่งเสริมให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการหรือแก้ปัญหา

2.2 พัฒนาการด้านการจัดการมูลฝอยและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในชุมชนปริกตก โดยแบ่งตามช่วงระยะเวลาที่ได้มีนักวิจัยเข้าไปลงพื้นที่ ดังนี้

2.2.1 ช่วงที่ 1 (กุมภาพันธ์ – พฤศจิกายน พ.ศ. 2545)

(1) จุดเริ่มต้นและการก่อตัวของโครงการและกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยชุมชนในชุมชนปริกตก

การดำเนินโครงการและกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยในชุมชนปริกตก ได้ดำเนินการในสองช่วงระยะเวลา คือระยะแรก เมื่อปลายปี 2544 โดยเริ่มต้นจากเทศบาลตำบลปริกได้มีการจัดอบรมให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้แก่ตัวแทนฝ่ายต่างๆของชุมชน ได้แก่ คณะกรรมการชุมชน ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน ทั้ง 7 ชุมชน โดยมีตัวแทนนักศึกษาจากคณะกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อม สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เข้าร่วมในกิจกรรมดังกล่าวด้วย ซึ่งผลจากการจัดอบรมในครั้งนั้น ทำให้ตัวแทนของชุมชนปริกตกบางคนเริ่มตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาสิ่งแวดล้อมและการแก้ปัญหามากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหามูลฝอยและการจัดการมูลฝอยในชุมชน ซึ่งตัวแทนชุมชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นตรงกันว่า ปัจจุบันชุมชนปริกตกมีระบบการจัดการมูลฝอยที่ไม่เหมาะสม เนื่องจากประชาชนยังเคยชินกับพฤติกรรมทิ้งมูลฝอยแบบเดิมๆที่เคยปฏิบัติมานาน คือ มีการทิ้งมูลฝอยเกลื่อนกลาดและไม่มีการคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้ง ส่งผลให้มีปริมาณมูลฝอยเหลือตกค้างเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการกำจัดมูลฝอยอันตรายโดยการเผาทำให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม อีกทั้งที่ผ่านมาประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจถึงผลกระทบจากปัญหามูลฝอยที่จะเกิดขึ้นมากนัก รวมทั้งยังมีจิตสำนึกในด้านการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย จึงไม่เห็นถึงความสำคัญของการแก้ไขปัญหา จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องหาวิธีการเพื่อให้ประชาชนในชุมชนได้เข้ามาหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกันอย่างจริงจัง (สาวิตศรี หล่าบุญ (สัมภาษณ์), 22 เมษายน 2547) ประกอบกับที่ในขณะนั้น นางสาวปานกมล พิธิฐอรรรถกุล นักศึกษาคณะการจัดการสิ่งแวดล้อม สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งได้เข้าร่วมในการอบรมครั้งนั้นด้วย และอยู่ในระหว่างการแสวงหาพื้นที่ในการทำวิจัยเพื่อเป็นวิทยานิพนธ์ในหัวข้อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในการจัดการขยะในชุมชน จึงได้ตัดสินใจเลือกชุมชนปริกตกเป็นพื้นที่ในการศึกษาวิจัย หลังจากที่ได้ปรึกษากับนายกเทศมนตรีตำบลปริกเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพและลักษณะทางสังคมตลอดความร่วมมือจากชุมชน เนื่องจากพบว่าชุมชนปริกตกมีความเป็นไปได้ในการดำเนินการวิจัยตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ชุมชนมีขนาดไม่ใหญ่มาก

สภาพบ้านเรือนไม่กระจ่างกระจาย และเป็นพื้นที่ที่มีปัญหาเรื่องของมูลฝอยพอสสมควร (ปานกมล พิธิฐอรุณกุล, 2545) ส่วนลักษณะความสัมพันธ์ของประชาชนในชุมชนที่เป็นแบบเครือญาติและความเป็นคนท้องถิ่นดั้งเดิม เป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการเลือกชุมชนปริกตกเป็นพื้นที่ศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งพบว่าชุมชนปริกตกมีจุดเด่นตรงที่องค์กรชุมชนมีความเข้มแข็ง มีการรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่น และมีความกระตือรือร้นต้องการให้ชุมชนของตนเองเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น คือทำให้ชุมชนสะอาดปราศจากมลพิษจากมูลฝอยส่งผลให้ประชาชนมีสุขภาพอนามัยที่ดีขึ้น ตลอดจนส่งเสริมให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในด้านอื่นๆ ต่อไป (สาวิตศรี หล้าบุญ (สัมภาษณ์) 22 เมษายน 2547)

หลังจากนั้นจึงได้มีการรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นทีมวิจัย ซึ่งประกอบด้วย นางสาวปานกมล พิธิฐอรุณกุล กลุ่มตัวแทนของชุมชนปริกตก ได้แก่ คณะกรรมการชุมชนจำนวน 2 คน อาสาสมัครสาธารณสุขชุมชนปริกตก จำนวน 10 คน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการจัดการมูลฝอยของเทศบาลตำบลปริก จำนวน 2 คน เพื่อเป็นแกนนำของชุมชน ในการศึกษาหาแนวทางและถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านวิธีการจัดการมูลฝอยให้มีระบบการจัดการที่เหมาะสมกับพื้นที่ โดยให้ประชาชนในชุมชนยอมรับและเข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ปัญหา ตลอดจนกระบวนการ ซึ่งคนกลุ่มนี้คือส่วนสำคัญที่ช่วยผลักดันให้ประชาชนในชุมชนเกิดการเรียนรู้ร่วมกันมากขึ้น เช่น การเพิ่มพูนความรู้ การได้รับประโยชน์ร่วมกัน เป็นต้น

(2) กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินโครงการและกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอย

กระบวนการทำงานของทีมวิจัยเป็นการทำงานอย่างมีแบบแผน สรุปได้เป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนแรก คือ การเตรียมความพร้อมของทีมวิจัยในการทำงาน ขั้นตอนที่สอง คือ การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของประชาชนเพื่อนำผลที่ได้มากำหนดรูปแบบการทำงานและขั้นตอนสุดท้าย คือ การสรุปและประเมินผลการทำงาน เพื่อปรับปรุงและปรับเปลี่ยนแนวทางการทำงานให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไปภายใต้การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

(1) การเตรียมความพร้อมของทีมวิจัยในการทำงาน

ระยะแรกของการดำเนินโครงการและกิจกรรมการจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ในชุมชนปริกตก ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2545 เป็นการทำงานที่ค่อนข้างลำบากเพราะทีมวิจัยต้องปรับตัวปรับใจให้เข้ากับพื้นฐานความคิดที่แตกต่างกันของประชาชนแต่ละคน จึงต้องดำเนินการอย่างค่อยเป็นค่อยไปโดยการเตรียมความพร้อมในการทำงานของทีมวิจัย จำนวนทั้งสิ้น 15 คน มีการอบรมให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องมูลฝอยและการ

จัดการมูลฝอยแก่ที่มิวิจัยฝ่ายชุมชน ได้แก่ คณะกรรมการชุมชน และกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชนปริกตก ซึ่งได้รับความร่วมมือจากบุคลากรของหน่วยงานภาครัฐ อาทิ เทศบาลตำบลปริก และเทศบาลนครหาดใหญ่ (ปานกมล พิสิษฐอรธกุล, 2545) เนื่องจากสมาชิกที่มิวิจัยส่วนใหญ่เป็นกลุ่มสตรี และมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการจัดการมูลฝอยในครัวเรือนที่เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชนอยู่แล้ว รวมทั้งเป็นคนท้องถิ่นดั้งเดิมในชุมชนปริกตก แต่ยังไม่มีความมั่นใจในศักยภาพของตน เนื่องจากไม่มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องของการจัดการมูลฝอย และไม่มีประสบการณ์ในการทำกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยมากนัก อีกทั้งส่วนใหญ่สตรีในสังคมมุสลิมมักจะไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและไม่มียบทบาทในที่สาธารณะเท่าใดนัก ซึ่งอาจจะเกิดปัญหาในเรื่องของการยอมรับและให้ความร่วมมือของประชาชนในชุมชนได้

หลังจากนั้น ได้มีการเก็บข้อมูลเพื่อสำรวจปัญหามูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชน และความต้องการแก้ปัญหา รวมทั้งสอบถามความคิดเห็นและการตอบรับของประชาชนในการเข้าร่วมโครงการและกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยในชุมชน เพราะที่ผ่านมาประชาชนในชุมชนปริกตกส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนาอิสลามที่ทำเป็นประจำเพื่อสืบต่อกันมาเป็นสำคัญ ส่วนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนนั้นมักเป็นลักษณะนานาโยบายจากเทศบาลมาปฏิบัติ เช่น การจัดกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาด้านสุขภาพ เช่น การรณรงค์ ฉีดวัคซีนป้องกันโรคต่างๆ ให้แก่เด็ก การรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด การรวมกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาด้านการเงินในรูปแบบของกลุ่มสหกรณ์ การช่วยกันทำความสะอาดบ้านเรือนและซ่อมแซมถนนและพื้นที่สาธารณะในหมู่บ้าน เป็นต้น กิจกรรมด้านการแก้ปัญหามูลฝอยในชุมชนยังเป็นเรื่องใหม่และไกลตัวสำหรับประชาชนในชุมชน เนื่องจากคนส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องปัญหาและผลกระทบของมูลฝอย ทำให้ยังไม่เกิดจิตสำนึกและเห็นความสำคัญของการแก้ปัญหาเพื่อส่วนรวม และเห็นว่าเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงานภาครัฐ จึงเป็นอุปสรรคในการเข้าไปเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการดำเนินโครงการและกิจกรรม ด้านการจัดการมูลฝอยโดยชุมชนมีส่วนร่วม (กันติมา สงกา (สนทนา), 21 เมษายน 2547)

(2) การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของประชาชนเพื่อนำผลที่

ได้มากำหนดรูปแบบการทำงาน

ผลจากการสำรวจปัญหาด้านมูลฝอยในชุมชนปริกตกที่มิวิจัยได้จากแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างในชุมชน จำนวน 169 ครัวเรือน ในช่วงต้นเดือนพฤษภาคม 2545 ทำให้ทราบว่า ปัญหาหลักๆที่เกิดขึ้นในชุมชนปริกตก สรุปได้ดังนี้

(1) ปัญหาความสกปรก เนื่องจากการทิ้งมูลฝอยไม่เป็นที่ และถึงมูลฝอยที่เทศบาลจัดให้ไม่เพียงพอ มีการวางกองกับพื้น ทำให้มีขยะตกค้าง ส่งกลิ่นเหม็นเป็นมลพิษต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน

(2) ปัญหาด้านวิธีการจัดการมูลฝอยที่ไม่ถูกวิธี เช่น การเผาฝอยทุกประเภท ไม่มีการคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้ง เนื่องจากความเคยชินกับพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยที่ไม่เหมาะสมของประชาชน ทำให้มีขยะล้นถึงเกิดทัศนะวิสัยที่ไม่ดีแก่ชุมชน

(3) ปัญหาการใช้ถุงพลาสติกมาก (ปานกมล พิสิษฐอรอดกุล, 2545) ประชาชนชุมชนปริกตกมีพฤติกรรมคล้ายกับชุมชนอื่นๆที่ยังไม่มีระบบการจัดการมูลฝอยของชุมชนที่เหมาะสม การแก้ปัญหาการจัดการมูลฝอยยังทำคามรูปแบบที่เป็นมาตั้งแต่ดั้งเดิมที่ต้องพึ่งการคัดเก็บและการกำจัดจากเทศบาล โดยไม่ได้มุ่งเน้นในการส่งเสริมให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา (วิวัฒน์ อังเจริญ (สัมภาษณ์), 22 เมษายน 2547)

ส่วนผลสำรวจความคิดเห็นในการตอบรับเข้าร่วมโครงการและกิจกรรมของประชาชนในชุมชนนั้น พบว่าแม้ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความสำคัญของปัญหามูลฝอยเพราะเห็นว่าไม่กระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของคน รวมทั้งยังไม่มีความตื่นตัวในเรื่องของการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการจัดการมูลฝอยในชุมชน แต่ก็ต้องการให้มีโครงการและกิจกรรมต่างๆด้านการจัดการมูลฝอยในชุมชน และยินดีเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อให้ชุมชนของตนเองมีระบบจัดการมูลฝอยที่ดีขึ้นและไม่เกิดปัญหาด้านมลพิษจากมูลฝอยในอนาคต

หลังจากที่ทีมวิจัยได้รวบรวมข้อมูลต่างๆเรียบร้อยแล้ว จึงได้มีการวางแผนการดำเนินงาน โดยกำหนดให้เริ่มดำเนินการจัดการมูลฝอยในชุมชนปริกตก ในเดือนพฤศจิกายน 2545 โดยการใช้สื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โครงการและกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเดินรณรงค์เชิญชวนรอบชุมชน การใช้ป้ายโปสเตอร์และป้ายประชาสัมพันธ์ การใช้เสียงตามสาย และการแจ้งข่าวสารผ่านทางมัสยิดของชุมชน เป็นต้น เพื่อให้ประชาชนในชุมชนทราบถึงวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานและผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ชุมชน นอกจากนี้มีการจัดประชุมร่วมกันระหว่างทีมวิจัยกับประชาชนในชุมชนเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการและกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยในทุกขั้นตอนตั้งแต่การร่วมกันค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา การร่วมกันคิดและเสนอแนวทางดำเนินงาน การร่วมกันดำเนินงาน การร่วมกันรับผลประโยชน์ และการร่วมกันประเมินผลที่เกิดขึ้นว่าดีหรือไม่คืออย่างไร

ผลจากกระบวนการดำเนินงานของทีมวิจัยในขั้นตอนนี้ ได้นำไปการเริ่มต้นดำเนินโครงการและกิจกรรมต่างๆด้านการจัดการมูลฝอย ในชุมชนปริกตก แต่เนื่องจากสภาพของชุมชนปริกตกที่ยังคงมีความเป็นชนบทอยู่มาก ทำให้ปริมาณมูลฝอยที่พบในชุมชนส่วนใหญ่เป็นมูลฝอย

เป็ยกที่เกิดจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม การดำเนินโครงการและกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยในชุมชนจึงเป็นโครงการและกิจกรรมที่เกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยเป็ยกเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ควบคู่ไปกับการคัดแยกฝอยแห้งเพื่อนำไปสู่การลดปริมาณมูลฝอยที่ต้องกำจัดในขั้นตอนสุดท้ายให้น้อยลง ซึ่งรายละเอียดของโครงการและกิจกรรมต่างๆด้านการจัดการมูลฝอยในชุมชนปริกตก ในช่วงที่ 1 (ปานกมล พิสิฐอรรรถกุล , 2545) มีดังนี้

- โครงการอบรมความรู้ด้านมูลฝอยและสาธิตการทำปุ๋ยหมัก

เป็นการจัดฝึกอบรมความรู้เรื่องการจัดการมูลฝอยในชุมชนอย่างถูกวิธีให้แก่ประชาชนในชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์ คือ

(1) เพื่อให้ประชาชนในชุมชนทราบถึงสถานการณ์และสภาพปัญหาด้านมูลฝอยในชุมชนในปัจจุบัน

(2) เพื่อให้ประชาชนได้ร่วมหาแนวแก้ไขปัญหาคความสะอาดในชุมชน

(3) เพื่ออบรมและสาธิตการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ ซึ่งในการดำเนินกิจกรรม

ได้มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้รับการอบรมความรู้เรื่องมูลฝอยและศึกษาหาแนวทางในการจัดการมูลฝอยที่เหมาะสม โดยวิทยากรจากเทศบาลนครหาดใหญ่ และได้ร่วมกันทำปุ๋ยหมักและนำหมักชีวภาพ ที่ได้รับการถ่ายทอดจากเกษตรอำเภอสะเดา ซึ่งได้รับความสนใจจากประชาชนในชุมชนและเข้าอบรมเป็นอย่างมาก

- โครงการเดินรณรงค์ร่วมด้วยช่วยกันรักษาความสะอาดในชุมชน

มีผู้เข้าร่วมประมาณ 100 คน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้น เจริญชวนและสร้างแรงจูงใจแบบเคาะประตูบ้านให้ประชาชนสนใจเข้าร่วมโครงการและมีส่วนร่วมในการพัฒนาบ้านเรือนของตนเองให้สะอาด เรียบร้อย ไม่ทิ้งขยะมูลฝอยตามบริเวณบ้านและในชุมชน โดยการแจกถุงดำ แผ่นพับและเอกสารให้ความรู้เรื่องวิธีการลดปริมาณมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดด้วยการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนทิ้ง ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

- กิจกรรมศึกษาดูงานด้านการจัดการมูลฝอย ณ เทศบาลตำบลปากแพรก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

พื้นที่ดังกล่าวมีการบริหารจัดการมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้ที่ไปศึกษาดูงานนั้นมีเฉพาะผู้ร่วมทีมวิจัยเท่านั้น เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการไปศึกษาดูงานมาพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการจัดการมูลฝอยมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับชุมชนและทรัพยากรที่อยู่ในชุมชนปริกตก

- **กิจกรรมการคัดแยกมูลฝอย** โดยการแจกอุปกรณ์คัดแยกมูลฝอย เช่น ถุงดำ เพื่อคัดแยกมูลฝอยที่ต้องกำจัด และถุงพลาสติกที่ใช้แล้วโดยทางทีมวิจัยจัดหาให้เพื่อไว้ใส่มูลฝอยที่ขายได้

(3) การสรุปและประเมินผลการทำงาน

ผลจากการดำเนินโครงการและกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอย ในชุมชนปริกตก จากการตรวจเอกสารงานวิจัยของนางสาวปานกมล พิทธิสุวรรณกุล (2545) และจากการสนทนากลุ่มกับตัวแทนของทีมวิจัย พบว่า ทีมวิจัยใช้วิธีตรวจสอบและประเมินผลด้วยการเดินสำรวจตามถังมูลฝอย การพบปะพูดคุยกับประชาชนในพื้นที่ที่รับผิดชอบแบบเคาะประตูบ้าน ถึงวิธีการจัดการมูลฝอยในครัวเรือน และการสอบถามพนักงานเก็บขนมูลฝอยของเทศบาลตำบลปริก ภายหลังจากที่โครงการและกิจกรรมต่างๆ ได้เสร็จสิ้นกระบวนการและนางสาวปานกมล พิทธิสุวรรณกุล ได้ออกจากพื้นที่ไปแล้ว (ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2545) 2 เดือน สรุปได้ดังนี้

- **วิธีการจัดการมูลฝอย**

หลังจากที่ชุมชนปริกตกได้เริ่มมีการดำเนินโครงการด้านการจัดการมูลฝอยชุมชน ในช่วงปี 2545 ไปได้ระยะหนึ่ง พบว่า มีความก้าวหน้าและประสบความสำเร็จระดับหนึ่ง เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงก่อนเริ่มโครงการ ประชาชนส่วนใหญ่เริ่มมีการคัดแยกมูลฝอยกันมากขึ้นจากเดิมที่ไม่มีการคัดแยกมูลฝอยกอนทิ้ง (วิวัฒน์ อึ้งเจริญ (สัมภาษณ์) , 22 เมษายน 2547) โดยมีการใส่ถุงพลาสติกก่อนแล้วจึงนำไปทิ้งถังรองรับที่เทศบาลจัดไว้ให้ทุกวัน ไม่วางกองไว้ข้างถังเหมือนช่วงก่อน บ้านใกล้เคียงมีการช่วยกันเก็บกวาดมูลฝอยลงถัง จึงมีปริมาณ มูลฝอยตกค้างตามบริเวณบ้านและริมถนนลดลง ส่วนการเผามูลฝอยก็ลดน้อยลงและเปลี่ยนมาเป็นการใช้วิธีหุ้ดหลุมฝังกลบตามโคนต้นไม้แทน และมีการคัดแยกมูลฝอยเปียกเพื่อนำไปใช้ทำปุ๋ยหมักและปุ๋ยจุลินทรีย์แทนปุ๋ยเคมี ทำให้ลดมูลฝอยในชุมชนและมีความสะอาดเรียบร้อยมากขึ้น

- **การเปลี่ยนแปลงความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และพฤติกรรมในการจัดการมูลฝอย และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย**

ประชาชนในชุมชนปริกตกส่วนใหญ่ เริ่มเกิดความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งมีการปรับเปลี่ยนทัศนคติ และพฤติกรรมในการจัดการมูลฝอยไปในทางที่ดีขึ้น ที่สำคัญมีการเปลี่ยนแปลงในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย จากเดิมที่ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยในระดับต่ำ คือ มีส่วนร่วมน้อยถึงไม่มีส่วนร่วมเลย พบว่าหลังจากที่มีโครงการและกิจกรรมจัดการมูลฝอยในชุมชนแล้ว ประชาชนส่วนใหญ่เริ่มเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นโดยมีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกันไป เช่น มีการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความ

คิดเห็นในใจปัญหามูลฝอยร่วมกันมากขึ้น เพราะเห็นว่าปัญหามูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้น ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้โดยหน่วยงานภาครัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่ประชาชนควรต้องมีส่วนร่วม ในการแก้ปัญหาอย่างแท้จริงในฐานะเป็นผู้ก่อมลพิษโดยตรง นอกจากนี้เมื่อที่มวิจัยเดินเยี่ยมชม สมาชิกในชุมชนในครัวเรือนที่ตนรับผิดชอบ ได้สังเกตเห็นว่าประชาชนเริ่มช่วยกันรักษาความ สะอาดบ้านเรือนของตน โดยไม่กวาดมูลฝอยลงคูน้ำหรือข้างทางเหมือนเมื่อก่อนในครัวเรือนส่วน ใหญ่เริ่มคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้งบ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งมูลฝอยที่สามารถจำหน่ายได้ ซึ่งเป็นการลด ภาระของพนักงานเก็บขนมูลฝอยของเทศบาล ทำให้ความสัมพันธ์ของพนักงานกับประชาชนดีขึ้น ไม่ขัดแย้งหรือมีการโต้เถียงกันเหมือนช่วงก่อนเพราะมีความเข้าใจกันมากขึ้น แต่ยังไม่ปรากฏการเผา มูลฝอยในบริเวณบ้านอยู่บ้าง ซึ่งส่วนมากเป็นพวกเศษกิ่งไม้แห้ง ใบไม้แห้ง เพราะไม่สามารถ นำไปทิ้งในถังที่มีขนาดเล็กกว่าได้ ซึ่งที่มวิจัยใช้วิธีการปัญหาโดยอาสาไปแจ้งให้พนักงานเทศบาล นำรถมาเก็บขน ซึ่งประชาชนได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ส่วนปัญหาที่ประชาชนยังคงมีการใช้ ดุงพลาสติกมากอยู่นั้น ที่มวิจัยแก้ไขโดยการรณรงค์ปลุกจิตสำนึกให้ใช้ตะกร้าแทนดุงพลาสติก และนำดุงพลาสติกที่ใช้แล้วมาใส่มูลฝอยแทนดุงคำ ซึ่งแม้จะไม่สามารถทำให้ประชาชนเลิกใช้ ดุงพลาสติกได้แต่สามารถช่วยให้ประชาชนทิ้งดุงพลาสติกน้อยลงและได้ใช้ประโยชน์มากขึ้น และ การเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนอีกประการหนึ่ง คือ เด็กๆ ในชุมชนมีพฤติกรรมการทิ้งมูลฝอยที่ถูกต้อง มากขึ้น ไม่ทิ้งมูลฝอยเกลื่อนกลาดแต่นำไปทิ้งในถังมูลฝอยเท่านั้น รวมทั้งเห็นประโยชน์ของ มูลฝอยว่าสามารถนำไปแลกเปลี่ยนหรือนำไปขายเพื่อช่วยเสริมรายได้ให้แก่ครอบครัว เป็นการ ปลุกฝังจิตสำนึกที่ดีแก่เด็กให้มีวินัยในการรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบวินัย และความ ตระหนักต่อการมีส่วนร่วมในการทำงานใดๆให้สำเร็จเพื่อเป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม ดังคำสนทนากลุ่มของอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชนปริกตก ผู้ร่วมที่มวิจัย คนหนึ่ง กล่าวว่า

“ตอนนี้เริ่มสังเกตเห็นว่าชุมชนสะอาดขึ้น ขยะก็มีเหมือนกันไม่ใช่ไม่มีเลย แต่น้อยลง โดยเฉพาะพวกดุงพลาสติกเมื่อก่อนจะทิ้งกันเต็มไปหมด เด็กวันนี้เด็กๆเอาไปให้พ่อแม่ ใส่ขยะก่อน เอาไปทิ้งถึงรวม ไม่เห็นใครมาขอดุงคำจากที่มวิจัยแล้ว” (สน หมัดละ (สัมภาษณ์), 21 เมษายน 2547)

2.2.2 ช่วงที่ 2 (กุมภาพันธ์ – ตุลาคม พ.ศ. 2546)

(1) ความต่อเนื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินโครงการ และกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยในชุมชนปริกตก

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินโครงการและกิจกรรมด้าน การจัดการมูลฝอยในชุมชนปริกตกในระยะที่สอง ได้เริ่มขึ้นเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2546 โดยที่ นาย วิวัฒน์ อึ้งเจริญ นักศึกษาจากคณะกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อม สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้เข้ามาทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของทีมวิจัยในการดำเนินโครงการและกิจกรรมการจัดการมูลฝอยในชุมชนปริกตก ต่อเนื่องจากนางสาวปานกมล พิสิฐอรอดกุล ที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว ซึ่งสมาชิกในทีมวิจัยครั้งนี้ยังเป็นทีมเดิม จำนวนทั้งสิ้น 15 คน ประกอบด้วยผู้นำชุมชน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน และเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลปริกตกที่เกี่ยวข้อง โดยที่การดำเนินงานในครั้งนี้นั้นเน้นการพัฒนาแนวทางและวิธีการในการจัดการมูลฝอยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตลอดจนการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในชุมชนปริกตก เพื่อปรับปรุงโครงการและกิจกรรมต่างๆให้มีความต่อเนื่องและสมบูรณ์มากขึ้น

(2) กิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยในชุมชนปริกตก ซึ่งเป็นการพัฒนาแนวทางและวิธีการจัดการมูลฝอย จากการดำเนินโครงการและกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยในช่วงที่ 1 (วิวัฒน์ อึ้งเจริญ, 2546) สรุปได้ ดังนี้

- กิจกรรมการคัดแยกมูลฝอยในชุมชน

เริ่มดำเนินการครั้งแรก เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2546 ซึ่งทีมวิจัยฝ่ายชุมชนได้แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ เป็นโซนต่างๆ เป็น 10 โซน เพื่อประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารโครงการคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้งเพื่อการลดปริมาณมูลฝอยจากแหล่งกำเนิด โดยมีการเดินพบปะพูดคุยกับประชาชนและแนะนำแนวทางในการจัดการมูลฝอยที่ถูกต้องเหมาะสมแก่ประชาชนในโซนของตน รวมทั้งเดินรณรงค์ถือป้ายผ้า แจกเอกสารและแผ่นพับความรู้เกี่ยวกับมูลฝอยและวิธีการคัดแยกมูลฝอย พร้อมแจกอุปกรณ์ที่ใช้ในการคัดแยกมูลฝอย ซึ่งได้แก่ ถุงคัดแยกมูลฝอย 4 ประเภท ดังนี้ ถุงสีดำ ใช้ใส่มูลฝอยเปียก ถุงสีฟ้าใส่มูลฝอยแห้ง ถุงสีแดงใส่มูลฝอยอันตราย ซึ่งเป็นมูลฝอยที่เทศบาลเป็นผู้มาเก็บขนไปกำจัด และถุงสีเขียวใส่มูลฝอยขายได้ เพื่อนำไปขายให้โครงการขยะแลกไข่ที่ชุมชนจัดขึ้นต่อไป รวมทั้งมีการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายในหมู่บ้านในระหว่างการดำเนินกิจกรรมเชิญชวนให้ประชาชนร่วมพัฒนาชุมชน เก็บกวาดขยะมูลฝอยบริเวณหน้าบ้านและข้างทาง โดยมีคนงานจากเทศบาลตำบลปริกตกเข้ามาช่วยคัดหลุม้า คัดต้นไม้ที่ขึ้นรก เกะกะ ให้เป็นระเบียบมากขึ้น นอกจากนี้ทีมวิจัยยังร่วมรับฟังข้อซักถาม ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีต่อโครงการ เพื่อการปรับปรุงแก้ไขต่อไป ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ได้ให้ความสนใจและให้การตอบรับ และร่วมทำกิจกรรมเป็นอย่างดี

- กิจกรรมพัฒนาชุมชน

เพื่อความสะอาดเรียบร้อยของชุมชน โดยเทศบาลได้สนับสนุนคนงานมาร่วมพัฒนา คัดหลุม้า เก็บกวาดขยะตามถนนหนทางรอบๆชุมชน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนช่วยกันพัฒนาชุมชนให้สะอาด และตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการ

มูลฝอยมากยิ่งขึ้น ซึ่งประชาชนให้ได้ความสนใจและและให้การตอบรับเข้าร่วมทำกิจกรรมเป็นอย่างดี

- กิจกรรมเสริมการเรียนรู้และประสบการณ์ด้านการจัดการมูลฝอย

โดยไปศึกษาดูงานที่เทศบาลเมืองปัตตานี เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2546

เพื่อนำแนวทางมาประยุกต์ใช้ในการจัดการมูลฝอยให้เกิดประโยชน์และเหมาะสมกับชุมชนปรีกตก

- กิจกรรมโครงการขยะแลกของ

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนเห็นคุณค่าของมูลฝอยที่ขายได้

ทีมวิจัยได้แบ่งหน้าที่เป็นฝ่ายต่างๆ เช่น ฝ่ายสถานที่ในการจัดกิจกรรม ฝ่ายการเงินและบัญชี ฝ่ายติดต่อขายมูลฝอยกับชาเล้ง ฝ่ายจ่ายของให้กับผู้นำมูลฝอยมาแลก ซึ่งทีมวิจัยกำหนดให้ใช้ไข่ไก่เป็นสิ่งแลกเปลี่ยนกับมูลฝอย และฝ่ายซังน้ำหมักมูลฝอย ส่วนทุนในการดำเนินงานนั้น มีการรวบรวมเงินทุนจากสมาชิกทีมวิจัย และได้รับงบประมาณสนับสนุนจากเทศบาลตำบลปรีกด้วย ส่วนหนึ่ง ในเบื้องต้นการดำเนินโครงการเป็นลักษณะของการเชิญชวน และสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนมาเข้าร่วมโครงการอีกครั้งต่อไป ใช้ระยะเวลาประมาณ 4 เดือน โดยเริ่มโครงการครั้งแรกเมื่อวันที่ 7 กันยายน 2546 และสิ้นสุดในวันที่ 14 ธันวาคม 2546 มีผู้ให้ความสนใจและเข้าร่วมกิจกรรมพอสมควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กๆในชุมชน ซึ่งมูลฝอยที่ประชาชนนำมาแลกได้แก่ พลาสติก กระป๋อง เหล็ก อลูมิเนียม ขาง กระดาษ ขวดแก้ว เป็นต้น มีการใช้ไข่ไก่ทั้งสิ้น 90 ฟอง เป็นน้ำหนักของมูลฝอยประเภทพลาสติกมากที่สุด (วิวัฒน์ อึ้งเจริญ, 2546)

- กิจกรรมโครงการอุอินทรีย์น้ำ

เริ่มเมื่อวันที่ 7 กันยายน 2546 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชน

ใน ชุมชนเห็นประโยชน์ของมูลฝอยเปียก ซึ่งมีมากในชุมชนเพราะประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งไม่ได้รับการตอบรับและให้ความร่วมมือจากประชาชนเท่าที่ควร เนื่องจากว่าประชาชนส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่ามีกระบวนการขั้นตอนที่ยุ่งยากและใช้เวลานาน จึงไม่ค่อยมีเวลาทำ ประกอบกับสามารถหาซื้อจากร้านค้าในชุมชน ได้ง่าย และสะดวกกว่า

(3) ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการและกิจกรรม

ด้านการจัดการมูลฝอย ในชุมชนปรีกตก

- วิธีการจัดการมูลฝอย

ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดการมูลฝอยที่ดีขึ้น โดยทราบว่ามูลฝอยแต่ละประเภทจะต้องใช้วิธีการจัดการอย่างไร ซึ่งจากเดิมที่ประชาชนส่วนใหญ่จะทิ้งมูลฝอยทุกประเภทรวมกันในถังมูลฝอย ไม่มีการคัดแยกประเภท พบว่า ตามถังมูลฝอยแต่ละจุดในชุมชน มีการคัดแยกมูลฝอยแต่ละประเภทใส่ในถุงสีต่างๆตามลักษณะประเภท

ของมูลฝอย นอกจากนี้ยังมีการนำมูลฝอยเปียกไปทำปุ๋ยหมัก และปุ๋ย จุลินทรีย์ เพื่อใช้ในการเกษตรกรรม โดยบางส่วนได้นำไปเลี้ยงสัตว์ ส่วนมูลฝอยแห้งได้มีการคัดแยกพวกที่ขายได้ไว้ต่างหาก โดยสังเกตได้จากการนำมูลฝอยไปแลกไข่ที่โครงการขยะแลกของทุกวันอาทิตย์ซึ่งที่มวิชัยได้บันทึกไว้ (หับเสาะ เป็นเห็บ (สนทนา), 21 เมษายน 2547) ที่เหลือได้คัดแยกไปทิ้งในถังรองรับของเทศบาล การกำจัดมูลฝอยอันตรายประเภทกระป๋องยามาแมลงและกระป๋องสารเคมีต่างๆโดยการเผาลดน้อยลง แต่มีการคัดแยกไปทิ้งในถังมูลฝอยโดยตรง แต่พบว่าประชาชนบางส่วนมีส่วนร่วมน้อย ยังทิ้งมูลฝอยรวมกันลงในถังโดยไม่มีการคัดแยก ส่วนใหญ่เป็นร้านค้าซึ่งเป็นแหล่งรวมคนที่เข้าออกซื้อของตลอดเวลาทำให้มีการทิ้งวัสดุห่ออาหารหรือวัสดุห่อของใช้ปริมาณมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กๆที่ซื้อขนมแล้วทิ้งมูลฝอยไว้เกือบลูกกลาด เจ้าของร้านไม่มีเวลาจัดการและให้ความร่วมมือไม่เต็มที่ ซึ่งที่มวิชัยได้แก้ปัญหาโดยการผลักดันไปเชื่อมโยงผูกคูกับเจ้าของบ้านและลูกค้าที่มาซื้อของและชักชวนให้ช่วยกันรักษาความสะอาดและเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆด้านการจัดการมูลฝอยที่ได้ดำเนินการอยู่ในชุมชน จนทำให้ประชาชนเริ่มมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและยอมรับปฏิบัติตามมากขึ้น นอกจากนี้มีประชาชนบางส่วนได้นำหลัก 5 R มาประยุกต์ใช้ในครัวเรือนของตนเอง เช่น มีการนำถุงพลาสติกที่ได้มาจากการซื้อของทำเป็นอุปกรณ์ในการคัดแยกมูลฝอย และการนำเอาขวดพลาสติกมาทำกระถางต้นไม้ เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการจัดการมูลฝอยที่เหมาะสม ภายหลังจากที่มีโครงการและกิจกรรมจัดการมูลฝอยเกิดขึ้นในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ มูลฝอยมีปริมาณน้อยลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งมูลฝอยที่เทศบาลต้องนำไปกำจัด เพราะประชาชนมีการคัดแยกมูลฝอยที่ขายได้เก็บไว้ เช่น พลาสติก กระป๋อง เศษเหล็ก เป็นต้น ส่วนมูลฝอยเปียกประชาชนก็ไม่ได้ทิ้งปนกันทุกอย่างเหมือนเช่นเคย แต่ได้เอาไปใส่โคนต้นไม้บ้าง ให้สัตว์บ้าง ที่มีกลิ่นเหม็นมากก็จะขุดหลุมฝังแทน นอกจากนี้บริเวณหน้าบ้านยังมีการปลูกต้นไม้ดอกไม้ประดับเพื่อให้เกิดความสวยงามสบายใจสบายตาแก่คนในชุมชนและผู้ที่ผ่านมา (วิวัฒน์ อึ้งเจริญ , 2546) ทำให้ชุมชนมีความสะอาด และน่าอยู่มากขึ้น

- การเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และพฤติกรรมในการจัดการมูลฝอย

ประชาชนมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องของมูลฝอยการจัดการมูลฝอยเพิ่มขึ้น คือ ทราบความหมายของมูลฝอย ประเภทของมูลฝอย ประโยชน์และโทษของมูลฝอย และวิธีจัดการมูลฝอยที่ถูกต้องเหมาะสม เช่น ทราบวิธีการทำจุลินทรีย์น้ำจากมูลฝอยเปียก ส่วนมูลฝอยแห้งบางประเภท เช่น ขวดพลาสติก โลหะและเศษเหล็กสามารถนำไปขาย หรือบางประเภทนำกลับไปใช้ใหม่ได้ เช่น กระดาษ และถุงพลาสติก ขวดพลาสติก เป็นต้น ส่วนมูลฝอย

อันตรายนั้นต้องมีการแยกประเภทไว้ต่างหากเพื่อนำไปสู่กระบวนการกำจัดที่มีประสิทธิภาพโดยเทศบาล เป็นต้น นอกจากนี้ ประชาชนมีการเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมในการจัดการมูลฝอยที่ดีขึ้น กล่าวคือ ประชาชนมีจิตสำนึกและตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนของตนเองและให้ความร่วมมือกันมากขึ้น เห็นได้จากการเข้าร่วมโครงการและกิจกรรมต่างๆด้านการจัดการมูลฝอยในชุมชน อาทิ กิจกรรมการคัดแยกมูลฝอยในครัวเรือนที่สามารถขยายได้ ก่อนที่จะนำไปทิ้งในถังมูลฝอยที่เทศบาลเตรียมไว้ ทำให้เหลือปริมาณมูลฝอยที่เทศบาลต้องนำไปกำจัดลดน้อยลง ซึ่งเป็นการแบ่งเบาภาระของเทศบาล กิจกรรมรักษาความสะอาดในชุมชน ทำให้ไม่มีการทิ้งมูลฝอยเกลื่อนกลาด สร้างนิสัยที่ดีในเรื่องการรักษาความสะอาดและเห็นคุณค่าของมูลฝอย รวมทั้งทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการและกิจกรรมได้เกิดกำลังใจที่จะเข้าร่วมโครงการโดยต่อเนื่องในระยะยาว

- การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย

การเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจน คือ ประชาชนใน ชุมชนส่วนใหญ่เริ่มมีจิตสำนึกและความตระหนักมากขึ้นต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยเพื่อนำไปสู่การลดปริมาณมูลฝอยในชุมชน เป็นที่น่าสังเกตได้ว่าระดับของการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของประชาชนในชุมชนปริกคานั้นมีพัฒนาการที่ดีขึ้นเป็นลำดับ จากเดิมที่ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนในระดับน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมการจัดการมูลฝอย ซึ่งลักษณะของการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนนั้นเป็นเพียงคนกลุ่มเล็กๆที่ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มแม่บ้านที่มีบทบาทหน้าที่หลักในการจัดการมูลฝอยในครัวเรือน แต่หลังจากมีโครงการและกิจกรรมการจัดการมูลฝอยเกิดขึ้นในชุมชนแล้ว พบว่าสามารถขยายผลไปสู่การยอมรับจากสมาชิกคนอื่นในครอบครัวมากขึ้น แม้ว่าจะยังมีประชาชนอีกส่วนหนึ่งที่ไม่ให้ความร่วมมืออยู่บ้าง นอกจากนี้ประชาชนเริ่มมีการรวมกลุ่มเพื่อพูดคุยแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหามูลฝอยในชุมชน ร่วมกับตัวแทนของทีมวิจัยและคณะกรรมการชุมชน ตลอดจนเข้าร่วมในโครงการและกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยในชุมชนมากขึ้น ทำให้ปัญหามูลฝอยตกค้างในชุมชนลดน้อยลง ที่สำคัญคือ ชุมชนมีความสะอาด น่าอยู่ เป็นระเบียบเรียบร้อยขึ้น รวมทั้งลดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมและสุขอนามัยของประชาชนในชุมชนดีขึ้น เป็นการปลูกจิตสำนึกที่ดีในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆในชุมชนให้เกิดความต่อเนื่องและประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชนในชุมชนซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาชุมชน ปราบกฏการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในชุมชนปริกค คังคำสนทนาของผู้ร่วมทีมวิจัย ที่ว่า

“เป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการทำกิจกรรมจัดการมูลฝอยในชุมชนเรานั้น คือทำให้ชุมชนของเรามีขยะลดลง และคนในชุมชนได้รับประโยชน์มากที่สุดและเห็นคุณค่าด้วยตัวของเขาเอง แต่หากใครไม่ทำก็ไปบังคับกันไม่ได้ มันอยู่ที่จิตสำนึกของคน” (สน หมักละ (สนทนา), 21 เมษายน 2547)

“ตั้งแต่มีโครงการขยะ เคี้ยวนี้ ตามข้างทาง ตามคูน้ำ แทบจะหาขยะไม่เจอแล้ว เด็กๆมันแย่งกันเก็บไปทิ้งถึงกันหมด พวกขวดพลาสติก กระป๋องนม ไปดูได้ที่ร้านของโครงการขยะแลกไข่ ผลงานเด็กๆทั้งนั้น” (ลิขอ หมักยูโธ๊ะ (สนทนา), 21 เมษายน 2547)

“เคี้ยวนี้ไปไหนก็ไม่เห็นขยะพ่นพ้านแล้ว ตามคูน้ำจะเห็นถุงขยะน้อยมาก ในถังขยะหน้าบ้านแต่ละคนก็มีการคัดแยกขยะแห้ง ขยะเปียก ขยะอันตราย ใส่ในถุงดำบ้าง ถุงพลาสติกอื่นบ้าง หากบ้านไหนไม่ทำก็จะเอาเพื่อนบ้านเอง และที่จิตใจที่สุดคือพวกเด็กๆเจอขยะที่ไหน จะแย่งกันเก็บไปทิ้งถึง ที่ขายได้ก็เอาไปแลกเป็นไข่ไก่จากโครงการขยะแลกไข่ในชุมชน จนไม่รู้จะไปหาขยะที่ไหนไปแลกไข่แล้ว” (สาวิตตรี หล่าบุ (สนทนา), 21 เมษายน 2547)

2.3 บทบาทที่มิวิจัยในด้านการจัดการมูลฝอยและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในชุมชนปริก

2.3.1 บทบาทของที่มิวิจัยจากองค์กรในชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน , คณะกรรมการชุมชน , อาสาสมัครสาธารณสุขชุมชนปริกตก

โดยส่วนใหญ่แล้วผู้นำชุมชน คือ นายสุมิตร ชีขุน ซึ่งเป็นประธานชุมชน มีบทบาทหน้าที่หลักในด้านการปกครองท้องถิ่น ทำหน้าที่เป็นตัวแทนประชาชนในชุมชนประสานงานระหว่างประชาชนในชุมชนกับเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลปริก โดยการรับฟังปัญหาต่างๆและความต้องการของประชาชน เพื่อเสนอไปให้เทศบาลได้รับรู้เพื่อช่วยเหลือและแก้ไขปัญหา ตลอดจนรับนโยบายต่างๆจากทางเทศบาลมาสู่ชุมชน ส่วนบทบาทในการดำเนินงานในโครงการและกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยในชุมชนปริกคานั้น คือ ประธานที่มิวิจัยฝ่ายชุมชนซึ่งทำหน้าที่ดูแลให้การวางแผนการดำเนินงานภายในที่มิวิจัยมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย และมีทิศทางเดียวกัน (สุมิตร ชีขุน (สัมภาษณ์) , 22 เมษายน 2547)

ด้านโตะอีหม่ามซึ่งเป็นผู้นำทางศาสนาและเป็นที่เคารพและเชื่อฟังของประชาชน นั้น ไม่มีบทบาทในการทำกิจกรรมสาธารณะของชุมชนมากนัก แต่เป็นผู้ประสานและเป็นสื่อกลางในการกระจายข้อมูลข่าวสารและการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ด้านการจัดการมูลฝอยในชุมชนโดยสอดแทรกไว้ในหลักศาสนาและการประกอบศาสนกิจ มีวิธีการต่างๆในการปลูกฝัง และกระตุ้นจิตสำนึกของชาวบ้าน เช่น ผ่านทางคำสอน และ คำภีร์อัลกุรอาน รวมทั้งใช้ศาสนสถานคือ

มัสยิด เป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดการเรียนรู้ของสมาชิกชุมชนที่เป็นผู้ชาย เมื่อมีการประกอบพิธีทางศาสนา (ละหมาด) ทุกวันศุกร์ (ปานกมล พิธิฐอรกุล, 2545)

ส่วนกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขของชุมชนทั้ง 10 คนนั้น เป็นที่น่าสังเกตได้ว่านอกจากมีบทบาทหน้าที่ด้านสาธารณสุขในชุมชนแล้ว ยังมีส่วนสำคัญในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อได้เข้าร่วมเป็นทีมวิจัยในการริเริ่มโครงการและกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยในชุมชน เป็นผู้ให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ชาวบ้านถึงปัญหาและผลกระทบจากมูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมทั้งสนับสนุนอุปกรณ์ เช่น เอกสารแนะนำความรู้ในเรื่องการจัดการมูลฝอย ถูกค่า เป็นต้น นอกจากนี้ทีมวิจัยดังกล่าวยังมีบทบาทในด้านการเสริมสร้างแรงจูงใจ โดยการประกาศเกียรติคุณ การยกย่องชมเชย และการให้รางวัล เป็นต้น รวมทั้งให้การส่งเสริมและประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนในชุมชนที่อาศัยอยู่บริเวณที่แต่ละคนรับผิดชอบเข้าร่วมทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อมีส่วนร่วมกันหาทางแก้ไขปัญหา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการและกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ชุมชนปรกติได้รับการเลือกจากเทศบาลตำบลปรกติให้เป็นชุมชนนำร่องในการดำเนินโครงการจัดการมูลฝอยในชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน และยังทำให้มีโอกาพัฒนาในด้านอื่นๆ โดยได้รับการสนับสนุนจากเทศบาลในการเป็นชุมชนตัวอย่างแก่ชุมชนอื่น ซึ่งจากการสนทนากลุ่มของทีมวิจัยที่เข้าร่วมกันสรุปและประเมินผลโครงการและกิจกรรมต่างๆ ด้านจัดการมูลฝอยในชุมชนปรกติในช่วงระยะเวลาประมาณ 2 ปี คือ ตั้งแต่ พ.ศ. 2545 – พ.ศ. 2546 พบว่าในชุมชนปรกติมีการจัดการมูลฝอยที่ดีขึ้น มูลฝอยในชุมชนลดลงทำให้ชุมชนสะอาดขึ้น ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงมีการคัดแยกมูลฝอยในครัวเรือนก่อนที่จะสังเกตได้จากมูลฝอยที่อยู่ในถังมีการใส่ถุงแยกไว้ไม่ทิ้งรวมกันเหมือนช่วงก่อน ไม้วางมูลฝอยเกะกะข้างถังและมูลฝอยเหลือค้างน้อยลง รวมทั้งปัญหาการขัดแย้งของประชาชนกับพนักงานทำความสะอาดของเทศบาลลดลงจากเดิมที่มีปัญหาเพราะประชาชนไม่คัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้ง เมื่อพนักงานเทศบาลมาเก็บขนก็เก็บไปไม่หมด ทำให้ค้างเกิดความสกปรก หรือบางครั้งแม้ประชาชนได้คัดแยกแล้วแต่พนักงานโยนถุงมูลฝอยและเกิดการกระทบอย่างแรงทำให้ถูกฉีกขาด มูลฝอยหกเรี่ยราดและเมื่อเก็บไปใส่รถเก็บขนก็ยังทิ้งรวมกันเหมือนเดิม ทำให้ประชาชนรู้สึกท้อแท้เบื่อหน่ายในการคัดแยกมูลฝอย แต่หลังจากได้มีการปรับตัวเข้าหากันทั้งสองฝ่าย ได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และทำความเข้าใจร่วมกัน โดยที่ประชาชนคัดแยก มูลฝอยไว้เป็นถุงๆ ก่อนแล้วจึงนำไปทิ้ง ส่วนพนักงานก็ไม่โยนถุงมูลฝอยอีกต่อไปเช่นกัน ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีกันมากขึ้น (สาวิตรี หล้าบุญ (สนทนา), 21 เมษายน 2547) แต่ยังคงมีปัญหาอยู่บ้างในเรื่องความต้องการอุปกรณ์ในการแยกมูลฝอย คือถุงคัดแยกมูลฝอยที่ได้รับการสนับสนุนจากทีมวิจัยมาตั้งแต่เริ่มดำเนินโครงการและกิจกรรมมีจำนวนจำกัด

เนื่องจากว่าจุดสีต่าง ๆ นั้น ทีมวิจัยเป็นผู้แจกในช่วงเริ่มต้นของการรณรงค์ แต่หลังจากที่ทีมวิจัยไม่แจกถุงแล้ว ประชาชนบางส่วนอาจเริ่มทำพฤติกรรมแบบเดิม คือ หากไม่มีถุงก็ไม่ทำ ดังคำสนทนากลุ่ม ต่อไปนี้

“ชาวบ้านอยากได้ถุงจากทีมวิจัย เพราะไม่อยากจะเสียค่าใช้จ่าย เมื่อมีถุงไม่เพียงพอทำให้เกิดความเบื่อน่าย และมักง่ายขาดความรับผิดชอบ และไม่ทำต่อ ซึ่งการแก้ปัญหา นั้น ทีมวิจัยได้ของบประมาณจากเทศบาลปรักในการซื้อถุงแจกจ่ายแก่ประชาชน ส่วนการแก้ไข ในระยะขานนั้น ทีมวิจัยได้ใช้วิธีการรณรงค์ปลูกจิตสำนึก” (หับเสาะ เบ็ญเหล็ก (สนทนา), 21 เมษายน 2547)

“ปัญหาถุงนั้น เราก็ยอมรับว่า ผิดพลาดบ้าง ที่ให้ถุงเขาตลอด แต่ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่มีปัญหานะ เพราะเขาหาถุงได้เอง ที่ได้จากชื่อของ คนที่มีปัญหาคิดว่าเป็นความเคชิน ที่ชอบความสะดวกสบายและเป็นผู้รับมาตลอด เราก็ช่วยหาถุงมาให้เขาบ้างเท่าที่ทำได้ ที่เหลือเป็นเรื่องของจิตสำนึกของตนเอง” (สาวตรี หล้าภู (สนทนา), 21 เมษายน 2547)

“เรื่องความตระหนัก จิตสำนึก เป็นเรื่องยาก และเป็นเรื่องใหญ่ที่ทีมวิจัยต้องหาทางแก้ไขต่อไป ตอนนี้ก็วางแผนกันอยู่ว่าจะใช้วิธีการรณรงค์ ปลูกจิตสำนึกคนในชุมชนอย่างไร ดีให้มีจิตสำนึกรักชุมชนเข้าเส้นอย่างพวกเรา” (สน หมัดละ (สนทนา), 21 เมษายน 2547)

สืบเนื่องจากปัญหาดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาสาเหตุของปัญหาดังกล่าว ซึ่งจากการสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมในการทำกิจกรรม ในวันที่ 22 เมษายน 2547 จาก 5 คริวเรือน พบว่าประชาชนกลุ่มนี้เห็นว่าทีมวิจัยประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึงและในระหว่างการดำเนินกิจกรรมทีมวิจัยแจกอุปกรณ์ในการแยกมูลฝอยอย่างไม่ทั่วถึงด้วยเช่นกัน รวมทั้งไม่ได้มาเยี่ยมชมเขียนพูดคุยเพื่อสอบถามปัญหาและความต้องการอย่างต่อเนื่อง แต่เหตุผลสำคัญที่ประชาชนบางกลุ่มไม่ได้ให้ความร่วมมือเท่าที่ควรนั้น เนื่องจากต้องออกไปทำงานหาเลี้ยงชีพ ไม่มีเวลาอยู่บ้าน ซึ่งส่วนใหญ่ในบ้านมีเพียงผู้หญิงที่ต้องดูแลเด็กอ่อน จึงไม่ทราบว่ามีการจัดกิจกรรมกันเมื่อใด ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการเข้าร่วมกิจกรรม

2.3.2 บทบาทของทีมวิจัยจากองค์กรภายนอกชุมชน ได้แก่ เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลปรักที่เกี่ยวข้อง , นักศึกษาจาก มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

บทบาทของหน่วยงานเทศบาลที่เป็นองค์กรนอกชุมชน ได้แก่ การสนับสนุนงบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือในการดำเนินงาน อาทิ ถังมูลฝอย ป้ายคำขวัญและป้ายประชาสัมพันธ์ การส่งพนักงานเทศบาลเข้าไปช่วยเหลือประชาชนในด้านกำลังและแรงงาน ในการพัฒนาความสะอาดในชุมชนในวันพัฒนาของชุมชนซึ่งจัดเป็นประจำทุกวันพุธ รวมทั้งการเขียนโครงการเพื่อของบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

มาสนับสนุนการดำเนินโครงการด้านการจัดการมูลฝอย และโครงการอื่นๆในชุมชน เช่น โครงการหน้าบ้านนำมอง โครงการประกวดชุมชน และโครงการฝึกอบรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น (วิวัฒน์ อึ้งเจริญ, 2546) เพื่อเป็นชุมชนนำร่องและสามารถนำไปขยายผลสู่ชุมชนอื่นต่อไป ทั้งนี้ชุมชนปริกตกได้รับอนุมัติงบประมาณ 100,000 บาท จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ในการเป็นชุมชนนำร่องทำโครงการคืบบ้านคืบเมือง หน้าบ้านนำมอง เมื่อวันที่ 17 มี.ค 47 (รุษะยะ ทองเล็ก (สนทนา), 21 เมษายน 2547) ซึ่งเป็นโครงการที่ต่อเนื่องจากโครงการจัดการมูลฝอยในชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชุมชนเป็นชุมชนนำอยู่ ซึ่งมีการจัดประกวดบ้านสะอาดน่าอยู่ เพื่อเชิญชวนให้ประชาชนปลูกต้นไม้หน้าบ้านตนเองให้สวยงาม และรักษาความสะอาดบ้านของตนเองอยู่เสมอเพื่อสุขภาพที่ดีของตนเอง ส่วนงบประมาณที่เหลือนั้นเทศบาลได้มอบให้ทีมวิจัยฝ่ายชุมชนได้จัดสรรเพื่อทำโครงการโรงเรียนแยกขยะ และซื้อถุงดำแจกเป็นสวัสดิการแก่ประชาชนในชุมชนต่อไป

นอกจากนี้ บทบาทของเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลปริกในการดำเนินงานจัดการมูลฝอยในชุมชนปริกตก ยังได้สนองรับต่อนโยบายการพัฒนาเมืองและชุมชน ในแผนพัฒนาและวิสัยทัศน์ของเทศบาลตำบลปริก ที่ได้กำหนดนโยบายด้านการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ในการส่งเสริมสนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (เทศบาลตำบลปริก, 2547) และได้กำหนดเป็นยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ (1) ยุทธศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อมในการวางระบบบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม โดยใช้กลยุทธการส่งเสริมให้มีการกำจัดขยะให้ถูกหลักสุขาภิบาล รวมทั้งการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2) ยุทธศาสตร์ด้านสังคม โดยให้ความสำคัญและมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน ตลอดจนส่งเสริมการมีจิตสำนึกของประชาชนในการจัดการมูลฝอยโดยการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ (เทศบาลตำบลปริก, 2546) อ้างถึงในปานกมล พิสิฐอรรรถกุล, 2545) ส่งผลให้เกิดการสร้างประชาคมที่สามารถพัฒนาศักยภาพของประชาชนในชุมชนให้เป็นกลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการจัดการมูลฝอยในชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง ดังคำสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่หน้าเทศบาลผู้ร่วมทีมวิจัย ต่อไปนี้

“การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในชุมชนปริกตกนั้น เทศบาลเป็นเพียงผู้นำในระยะแรก แต่ไม่ใช่เป็นการชี้นำ โดยมุ่งเน้นในการสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนเกิดความตระหนักในการแก้ปัญหาาร่วมกัน เมื่อเห็นว่าประชาชนในชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้แล้ว ก็ค่อยๆลดบทบาทลงและคอยดูแลช่วยเหลืออย่างเต็มที่เท่าที่ทำได้ ซึ่งประชาชนในชุมชนปริกตกมีพื้นฐานด้านการมีส่วนร่วมคืออยู่แล้วเพราะเป็นระบบเครือญาติที่เป็นคนในท้องถิ่นและรักถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเอง ซึ่งที่ผ่านมาเทศบาลมีบทบาทในการกระตุ้น ส่งเสริม รวมทั้งร่วมลงมือคิดลง

ถูกและเรียนรู้พร้อมไปกับประชาชนในชุมชนมาโดยตลอด อาจมีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานบ้าง ต้องอาศัยระยะเวลาและความอดทน” (มณฑา ไชยงาม (สัมภาษณ์), 22 เมษายน 2547)

และดังคำสัมภาษณ์นายกเทศมนตรีตำบลปริก ต่อไปนี้

“การดำเนินการแก้ไขปัญหามูลฝอยชุมชนชุมชน มีหลายแนวทาง และแนวทางหนึ่งนั้น คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ และการที่ทำให้โครงการหรือกิจกรรมใดๆในชุมชนเกิดความสำเร็จได้อย่างยั่งยืนนั้น ต้องเกิดขึ้นจากความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งที่ผ่านมา เทศบาลตำบลปริก ได้ส่งเสริมสนับสนุนด้านต่างๆแก่ประชาชนในชุมชนปริกตก ในการดำเนินโครงการและกิจกรรมจัดการมูลฝอยในชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนมาโดยตลอดตั้งแต่ปี 2545 ซึ่งนับว่าเป็นการขับเคลื่อนกระบวนการกลุ่มของประชาชนในชุมชนอย่างค่อยเป็นค่อยไป รวมทั้งได้เป็นการศึกษาและเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเทศบาลกับชุมชน ซึ่งอาจมีข้อผิดพลาดบ้าง เพื่อนำไปสู่การหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่ถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์ และจากลักษณะธรรมชาติของคนเมื่อจะทำอะไรก็ตาม คือ “ทำไปเพื่ออะไร และทำแล้ว ได้อะไร” ดังนั้นในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนใดๆก็ตาม ต้องทำให้ประชาชนเห็นถึงผลที่เกิดขึ้นและประโยชน์ที่ได้รับอย่างเป็นรูปธรรม ดังเช่น การดำเนินโครงการและกิจกรรมด้านจัดการมูลฝอยในชุมชนปริกตกที่ได้ให้ประชาชนเรียนรู้ไปพร้อมกับการปฏิบัติ (Learning by doing) นั้น ส่งผลให้ประชาชนในชุมชนเกิดจิตสำนึกที่ดีขึ้นและเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจัดการมูลฝอยสามารถลดปริมาณมูลฝอยในชุมชนและลดภาระการจัดการมูลฝอยของเทศบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้ประชาชนในชุมชนเกิดองค์ความรู้ใหม่ในด้านการจัดการมูลฝอยที่เหมาะสมกับชุมชน นำไปสู่การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริงโดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง” (สุริยา ยีขุน (สัมภาษณ์), 2 มีนาคม 2548)

ส่วน บทบาทของนักวิจัย ผู้ร่วมทีมวิจัย ได้แก่ นางสาวปานกมล พิสิฐอรุณกุล (พ.ศ. 2545) และนายวิวัฒน์ อึ้งเจริญ (พ.ศ. 2546) นั้น นอกจากมีบทบาทสำคัญ คือ ช่วยวางรากฐานการทำงานโดยให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยในชุมชน โดยให้คนในชุมชนเรียนรู้วิธีการคิดเอง ทำเอง และแก้ปัญหาต่างๆเอง โดยนำรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมาประยุกต์ใช้ และนักวิจัยทั้งสองคนเป็นส่วนหนึ่งที่ได้ริเริ่มรูปแบบของการจัดโครงการและกิจกรรมต่างๆด้านการจัดการมูลฝอยในชุมชนร่วมกับทีมวิจัยทั้งสองฝ่าย มีการอบรมให้ความรู้ แนะนำ ให้ความช่วยเหลือทั้งด้านกำลังกาย กำลังใจ และกำลังทรัพย์ รวมทั้งกระตุ้นและเชิญชวนให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆอย่างสม่ำเสมอตลอดระยะเวลาของทำวิจัย

ตลอดจนช่วยประสานงานการดำเนินงานให้เกิดความเข้าใจร่วมกันระหว่างประชาชนกับหน่วยงานเทศบาล จนเป็นที่ยอมรับของประชาชนในชุมชน

กล่าวโดยสรุป เดิมสมาชิกในทีมวิจัยซึ่งส่วนใหญ่แล้ว เป็นสมาชิกอาสาสมัคร สาธารณสุขในชุมชน ไม่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการดำเนินโครงการและกิจกรรมจัดการ มูลฝอย มากนักและมีภาระหน้าที่งานของตนเองที่ต้องรับผิดชอบอยู่มาก อีกทั้งยังมีปัญหาในด้านการยอมรับจากประชาชนบางส่วนอยู่บ้าง แต่จากกระบวนการวิจัยที่ผ่านมาทีมวิจัยได้มีการปรับปรุงและพัฒนาบทบาทของตนเองจนสามารถฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆไปได้ โดยทุกคนได้ เสียสละเวลาส่วนตัวในการทำงานเพื่อส่วนรวม มีความพยายามในการศึกษาและเรียนรู้สิ่งใหม่ๆอยู่ ตลอดเวลา จนเป็นที่ยอมรับของประชาชนในชุมชนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงปริมาณ ดังกล่าวข้างต้นที่พบว่าบทบาทของทีมวิจัยมีผลต่อระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ในชุมชนปริกตก

2.4 การเปลี่ยนแปลงด้านการดำเนินโครงการและกิจกรรมจัดการมูลฝอยในชุมชนปริกตก ภายหลังจากที่โครงการวิจัยเสร็จสิ้นไปแล้ว 1 ปี (ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2546 - 2547)

ในการวิเคราะห์ผลด้านการดำเนินโครงการและกิจกรรมการจัดการมูลฝอย ในชุมชนปริกตก ในช่วง พ.ศ. 2547 ผู้วิจัยใช้ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มกับทีมวิจัยฝ่ายชุมชน กับทั้ง 6 คน อีกครั้ง เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2547 เพื่อเชื่อมโยงกับผลการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งผล การศึกษาพบว่า การดำเนินโครงการและกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยในชุมชนปริกตก ในช่วงที่ 1 (พ.ศ. 2545) และ ในช่วงที่ 2 (พ.ศ. 2546) ซึ่งเป็นช่วงที่ทีมวิจัยยังมีบทบาทสำคัญในการเป็น ผู้นำด้านการดำเนินโครงการและกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยในชุมชนปริกตกนั้นได้บรรลุ วัตถุประสงค์เป็นที่น่าพอใจในเบื้องต้น คือ สามารถทำให้ปริมาณมูลฝอยในชุมชนปริกตกลดลง จากเดิม ขณะเดียวกันประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่มีทัศนคติและพฤติกรรมที่ดีในการมีส่วนร่วม รักษาความสะอาดของชุมชน และตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดการมูลฝอยที่ไม่ถูกวิธี รวมถึงการได้รับผลตอบแทนจากการนำมูลฝอยมาใช้ให้เกิดประโยชน์เป็นการสร้างรายได้ และ ประหยัดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน และผลทางอ้อม คือ พื้นที่ชุมชนไม่เป็นแหล่งแพร่กระจายของ เชื้อโรค ชุมชนมีปัญหารื่องการแพร่ระบาดของโรคติดต่อน้อยลง สภาพชุมชนสวยงาม สะอาดตา เป็น แบบอย่างที่ดีแก่ชุมชนอื่นในด้านการจัดการมูลฝอยชุมชน

อย่างไรก็ตาม จากการสนทนากลุ่มกับทีมวิจัยฝ่ายชุมชนดังกล่าว พบว่าทีมวิจัย ไม่ได้เป็นแกนนำและไม่ได้มีบทบาทหลักในการดำเนินโครงการและกิจกรรมด้านการจัดการ มูลฝอยในชุมชนปริกตกแล้วตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2546 เนื่องจากต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วยตนเอง แต่ทีมวิจัยยังคงสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือร่วมกับทาง

เทศบาลอยู่ตามแต่โอกาสจะอำนวย และอีกเหตุผลหนึ่งคือขาดผู้นำและผู้ประสานงานหลักที่เป็นนักวิจัย เช่นนางสาวปานกมล พิธิฐอรรรถกุล และนายวิวัฒน์ อึ้งเจริญ ดังเช่นที่ผ่านมา ซึ่งทั้งสองคนมีบทบาทมากในกระบวนการกระตุ้น ส่งเสริม และประสานงาน ระหว่างผู้ร่วมวิจัยทั้ง 3 ฝ่าย ทำให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่อง แต่ในช่วงหลังจากที่นักวิจัยทั้งสองคนออกจากพื้นที่ไปแล้วนั้น ชุมชนปริกตกร่วมประสบปัญหาและอุปสรรคในเรื่องความต่อเนื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้งไม่มีความเคลื่อนไหวใดๆด้านการจัดการมูลฝอยเพิ่มเติมจากที่ได้ดำเนินการไปแล้วทั้งด้านกระบวนการกลุ่มและการประสานงานจากเทศบาลและชุมชน เนื่องจากว่าที่ผ่านมาโครงการและกิจกรรมต่างๆด้านการจัดการมูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชนปริกตกเป็นการระดมการมีส่วนร่วมของทีมวิจัยเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาโดยผ่านโครงการและกิจกรรมต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น โดยประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้รับรู้และปฏิบัติตาม อีกทั้งเป็นการดำเนินงานที่ใช้ระยะเวลาสั้นๆ ประมาณสองปี และในตลอดกระบวนการทีมวิจัยต้องกระตุ้นและเชิญชวนประชาชนให้ร่วมกิจกรรมอยู่ตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงหลังจากที่นายวิวัฒน์ อึ้งเจริญ ผู้ร่วมทีมวิจัยที่เป็นตัวแทนนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ได้เสร็จสิ้นกระบวนการวิจัยและได้ออกจากชุมชนปริกตกไปแล้วตั้งแต่เดือนตุลาคม 2546 ส่วนทีมวิจัยฝ่ายชุมชนบางคนก็ติดภารกิจอื่นจำเป็นต้องถอนตัวไป ทำให้เหลือสมาชิกน้อยลงเกิดปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ด้วยเหตุนี้ ทำให้โครงการและกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยบางอย่างได้หยุดชะงักไป ตั้งแต่ประมาณกลางเดือนพฤษภาคม 2547 เช่น โครงการขยะแลกไข่ โครงการทำจุลินทรีย์น้ำ เป็นต้น ส่วนกิจกรรมการคัดแยกมูลฝอยและกิจกรรมบ้านสะอาดน่าอยู่ นั้น ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงมีการปฏิบัติและให้ความร่วมมือ (ภาคผนวก จ) ซึ่งโดยภาพรวมชุมชนยังคงสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย ปริมาณมูลฝอยที่ต้องกำจัดน้อยลง แต่ก็ไม่สามารถรับประกันได้ว่าต่อไปกิจกรรมดังกล่าวจะยุติไปด้วยหรือไม่ในช่วงระยะเวลาต่อไป (สน หมดละ (สนทนา), 12 ตุลาคม 2547)

2.5 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการและกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยในชุมชนปริกตก หลังจากทีโครงการวิจัยเสร็จสิ้นไปแล้ว จากการสนทนากลุ่มสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาด้านการประสานงานระหว่างทีมวิจัย เพราะขาดนักวิจัยผู้ทำหน้าที่เป็นคนกลางในการประสานงานระหว่างทีมวิจัยฝ่ายชุมชน คือ กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชนปริกตก และทีมวิจัยฝ่ายพัฒนา คือ เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลปริกที่รับผิดชอบโดยตรง เนื่องจากว่าในการเข้ามาศึกษาวิจัยในชุมชนปริกตกของนักศึกษาทั้งสองคนซึ่งเป็นคนนอกพื้นที่นั้น ไม่มีเงื่อนไขข้อจำกัดและภาระหน้าที่อื่นใดออกไปจากการทำวิจัย จึงทำให้มีเวลาอย่างเต็มที่ในการจัดกระบวนการเพื่อดำเนินโครงการและกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยโดยให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วม นักศึกษาทั้งสองคนจึงมีบทบาทสำคัญในการคิด ริเริ่ม กระตุ้น และชักชวนประชาชน

ในชุมชนให้เข้าร่วมดำเนินโครงการและกิจกรรมอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด อีกทั้งยังทำหน้าที่ติดต่อประสานงานกับประชาชนแทนผู้ร่วมทีมวิจัยในกรณีที่ผู้อื่นติดภาระหน้าที่ จนเป็นที่ได้รับความไว้วางใจและการยอมรับจากประชาชนในชุมชนปรกติ และทำให้การดำเนินโครงการและกิจกรรมต่างๆประสบความสำเร็จได้ในระดับหนึ่ง แต่เมื่อนักศึกษาทั้งสองคนได้ออกจากพื้นที่ไป ทำให้การประสานงานขาดความต่อเนื่อง เนื่องจากทางเทศบาลมีภาระหน้าที่ต้องรับผิดชอบงานด้านต่างๆมากมายจนทำให้ไม่สามารถทำงานเพื่อประชาชนได้เต็มที่ ประกอบกับจำนวนเจ้าหน้าที่ของเทศบาลมีจำกัด ไม่เพียงพอกับความต้องการของประชาชน ส่วนตัวแทนด้านชุมชนก็มีภาระงานในครอบครัวที่ต้องดูแลรับผิดชอบ บางครั้งจึงไม่ได้แจ้งให้เทศบาลทราบถึงความต้องการประชาชนในชุมชนเพราะเกรงว่าเทศบาลไม่พร้อมที่จะทำ จึงได้มีการจัดการปัญหาเองไปก่อนแล้วไปแจ้งเทศบาลทราบภายหลัง ทำให้เกิดปัญหางานค้างค้ำ ขาดความชัดเจนและความต่อเนื่อง

2. ปัญหาเรื่องเวลา ซึ่งเมื่อมีการนัดประชุมระหว่างประชาชนและทีมวิจัย แม้บางครั้งได้มีการนัดหมายกันแล้วก็ตาม แต่ประชาชนอาจติดธุระไม่สามารถมาร่วมประชุมได้หรือบางครั้งมาสายเพราะต้องทำงานให้เสร็จเสียก่อน ส่วนเจ้าหน้าที่เองบางครั้งติดภารกิจไม่สามารถเข้าร่วมประชุมกับชาวบ้านได้เช่นกัน จึงต้องเลื่อนการประชุมออกไป ทำให้ไม่ครบองค์ประชุม ต้องเสียเวลาในการทบทวนเรื่องต่างๆที่ข้อนหลัง ในขณะที่ยังไม่สามารถดำเนินการเรื่องใหม่ได้ ต้องค้างค้ำไว้ ส่งผลให้การทำงานขาดประสิทธิภาพ

3. ปัญหาเรื่องคนขาดจิตสำนึก พบว่าประชาชนบางส่วนยังขาดความตระหนักและไม่มีจิตสำนึกสาธารณะ ทำให้ไม่มีส่วนร่วมกับคนอื่นๆ ในการพัฒนาชุมชน เพราะเห็นว่าปัญหาขยะมูลฝอยไม่ใช่ปัญหาของตน แต่เป็นหน้าที่ของเทศบาล

4. ปัญหาการประชาสัมพันธ์ เนื่องจากว่าการประชาสัมพันธ์ของทีมวิจัยมีมากในช่วงแรกๆ มีการเดินรณรงค์ การแจกอุปกรณ์ แจกแผ่นพับ และเดินตามบ้าน แต่เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่ง การประชาสัมพันธ์มีเพียงทีมวิจัยเดินตามบ้านและใช้วิธีชักถามและให้คำแนะนำเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งการประชาสัมพันธ์ของทีมวิจัยนั้นทำเป็นช่วงๆ ไม่บ่อยเหมือนที่ผ่านมา อีกทั้งการให้ทีมวิจัยฝ่ายชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบหลัก โดยที่ทางฝ่ายเทศบาลไม่ได้เข้าร่วมประชาสัมพันธ์ด้วยโดยตลอด ทำให้ชาวบ้านคิดว่าโครงการหรือกิจกรรมนั้นสำเร็จเสร็จสิ้นไปแล้ว และเข้าใจว่าเทศบาลไม่เอาใจใส่เท่าที่ควร

5. ปัญหาความไม่เข้าใจกันระหว่างประชาชนและพนักงานเก็บขยะของเทศบาลในเรื่องการจัดเก็บขยะของพนักงานเทศบาล เพราะบางครั้งชาวบ้านมีการคัดแยกขยะก่อนที่จะทิ้งถังที่เทศบาลจัดให้ แต่เมื่อเจ้าหน้าที่มาเก็บ ก็ไม่ได้คัดแยก ยังคงมีการทิ้งรวมกัน และบางครั้งการเก็บขนของเจ้าหน้าที่ก็ไม่เป็นเวลาหรือล่าช้าไปบ้าง ทำให้เกิดความขัดแย้งกัน

6. ปัญหาเรื่องบุคลากรของเทศบาลมีจำนวนจำกัด ทำให้การทำงานไม่สะดวกเท่าที่ควร เช่น พนักงานรักษาความสะอาดต้องมีหน้าที่อื่นๆอีก นอกเหนือจากงานที่รับผิดชอบโดยตรง จนทำให้บางครั้งทำงานไม่ทันกับความต้องการของประชาชน และเกิดความท้อแท้ในการทำงาน

7. ปัญหาด้านอุปกรณ์ เนื่องจากว่าในการดำเนินโครงการตั้งแต่เริ่มต้นนั้นทีมวิจัยมีอุปกรณ์แจกให้แก่ประชาชน ได้แก่ ถังมูลฝอย และถุงที่ใช้สำหรับคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้ง เมื่อระยะเวลาผ่านไป ทีมวิจัยต้องการให้ประชาชนช่วยเหลือตัวเอง ทำให้บางครั้งประชาชนก็ไม่ได้คัดแยกมูลฝอย เพราะให้เหตุผลว่าไม่มีถุง ประกอบกับพฤติกรรมความเคยชินของประชาชนในการจัดการมูลฝอยที่ไม่เหมาะสม เช่น ไม่มีการคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้ง และถังมูลฝอยไม่เป็นที่เป็นทางเป็นต้น

จากผลการศึกษาสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในชุมชนปริกตานั้น มีพัฒนาการที่ดีขึ้นเป็นลำดับ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการจัดการมูลฝอยชุมชนที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่งผลให้ชุมชนสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้ประชาชนในชุมชนเกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่างๆให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งปัญหาและอุปสรรคต่างๆที่เกิดขึ้นต่อการดำเนินโครงการและกิจกรรมด้านการจัดการมูลฝอยในชุมชนปริกตานั้น สิ่งที่จะต้องแก้ไขคือ ควรมีการประชาสัมพันธ์ รมรงค้อย่างต่อเนื่อง โดยได้รับการสนับสนุนจากทางเทศบาลอย่างเต็มที่ และควรเลือกให้เหมาะสมกับเวลาที่ประชาชนในชุมชนมีความพร้อมร่วมกันเป็นส่วนใหญ่ เช่น หลังเวลาเลิกจากการทำงาน หรือช่วงวันหยุด หรือช่วงวันที่มีกิจกรรมทางศาสนา และควรมีการกระตุ้น และสร้างแรงจูงใจอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ประชาชนมีความตระหนักและเกิดจิตสำนึก รวมทั้งเห็นถึงประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับอย่างแท้จริง และพร้อมในการมีส่วนร่วมทำให้ชุมชนของตนให้สะอาด น่าอยู่อาศัยและเกิดพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป ซึ่งควรได้มีการปลูกฝังและส่งเสริมประชาชนในชุมชนโดยเริ่มต้นจากคนในครอบครัวก่อน และนำไปสู่คนอื่นๆรอบข้างต่อไป ทั้งนี้ต้องอาศัยระยะเวลาในการดำเนินงานอีกระยะหนึ่ง และการดำเนินโครงการและกิจกรรมด้านจัดการมูลฝอยในชุมชนปริกต ให้สามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องและประสบความสำเร็จได้ในระยะยาวนั้น นอกจากขึ้นอยู่กับหน้าที่ประชาชนในชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมกันอย่างแท้จริงแล้วนั้น การได้รับการตอบสนองจากภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนและการอำนวยความสะดวกด้านต่างๆแก่ประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม เช่น ด้านงบประมาณ ด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารเป็นต้น นับเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อให้สามารถแก้ปัญหามูลฝอยในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

และประสบความสำเร็จ รวมทั้งก่อให้เกิดการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และกระบวนการมีส่วนร่วม
ร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน อันนำไปสู่แนวทางการ
พัฒนาการจัดการมูลฝอย อย่างยั่งยืน